

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Факультет дошкільної, початкової освіти і мистецтв

Кафедра дошкільної та початкової освіти

Кваліфікаційна робота

освітнього ступеня: «магістр»

на тему:

Розвиток творчого самовираження дітей дошкільного віку в музичній діяльності

Виконала:

студентка II курсу, 63 групи
спеціальності 012 «Дошкільна освіта»
Семеняко Оксана Сергіївна

Науковий керівник:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної та
початкової освіти
Кошель Віталій Миколайович

Чернігів – 2023

Роботу подано до розгляду «___» _____ 2023 року.

Студентка

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Науковий керівник

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Кваліфікаційна робота розглянута на засідання кафедри *дошкільної та початкової освіти*

протокол № _____ від «___» _____ 2023 р.

Студентка допускається до захисту даної роботи в екзаменаційній комісії.

Зав. кафедри

_____ (підпис)

Ірина ТУРЧИНА

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОЦЕСУ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В МУЗИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	10
1.1. Аналіз психолого-педагогічних досліджень з науково-практичної проблеми розвитку музично-творчих здібностей у дітей дошкільного віку ...	10
1.2. Особливості розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку у музичній діяльності в закладах дошкільної освіти	20
1.3. Значення музичної діяльності у розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку	24
Висновки до розділу 1.....	31
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА ЩОДО РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В МУЗИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	33
2.1. Організація та проведення дослідно-експериментальної роботи щодо розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку	33
2.2. Аналіз результатів проведеної дослідно-експериментальної роботи	55
Висновки до розділу 2.....	57
ВИСНОВКИ.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	63
ДОДАТКИ.....	75

ВСТУП

Актуальність теми. Українська держава визначає розвиток творчих здібностей як одне з ключових завдань, що вирішуються у дошкільних навчальних закладах. Дошкільний вік визнається чутливим періодом для розвитку всіх аспектів психічних процесів, включаючи творчі здібності.

Дослідження проблеми розвитку музичних здібностей та творчого потенціалу дітей старшого дошкільного віку важливо проводити в контексті сучасних умов та державних стандартів. Конституція України, а також закони про освіту та дошкільну освіту, а також оновлений Базовий компонент дошкільної освіти України визначають напрямки модернізації дошкільної освіти та формування творчо-комунікативної компетенції дітей.

При розгляді та дослідженні проблеми розвитку музичних здібностей та творчого потенціалу дітей старшого дошкільного віку важливо враховувати сучасні умови, а також державні нормативні акти, такі як Конституція України, Закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту» та оновлений Базовий компонент дошкільної освіти України (далі - БКДО). Ці документи направлені на те, щоб сприяти модернізації дошкільної освіти, а також оновленню змісту, форм і методів формування творчо-комунікативної компетенції дітей дошкільного віку [10; 39; 61].

В рамках БКДО України виділяється одне з ключових освітніх напрямків, а саме «дитина у світі мистецтва». Це передбачає формування мистецько-творчої компетентності, що визначається як здатність дитини практично реалізовувати свій художньо-естетичний потенціал для досягнення бажаного результату у творчій діяльності. Це ґрунтується на розвинених емоціях та почуттях до різних видів мистецтва, а також на елементарному використанні мистецьких навичок у життєвих ситуаціях під час освітньої та самостійної діяльності [10].

У сучасній педагогічній та психологічній теорії та практиці велике увага приділяється питанням самореалізації та самовираження особистості у різних

сферах діяльності. Категорія самовираження особистості людини розглядається як активний процес реалізації життєвої позиції з використанням природних потенційних можливостей.

Підтвердженням цього є досягнення визначених науковців, таких як В. Андрєєва, Б. Жорняк, І. Іванова, В. Загвязинський, В. Кан-Калік, І. Малишева, С. Науменко, С. Сисоєва та інші, які проводили дослідження щодо процесу творчої самореалізації особистості.

Фундаментальні аспекти розвитку особистості як суб'єкта діяльності були розкриті в наукових працях К. Абульханова, О. Антонова, О. Антошак, П. Блонського, Г. Балла, І. Беха, І. Білої, П. Блонського, Л. Виготського, Н. Гузій, Г. Костюка, А. Леонтєва, Б. Ломова, А. Петровського, С. Рубінштейна та інших.

Деякі науковці, такі як І. Аверіна, Г. Альтшуллер, Б. Ананьєв, В. Андрєєв, Д. Богоявленська, А. Брушлинський, Л. Виготський, Н. Вишнякова, Н. Гузій, С. Дмитрієв, Л. Друбецька, О. Ємчик, В. Загв'язинський, І. Зязюн, Е. Ильин, В. Кан-Калик, О. Клепікова, Н. Кузьміна, Г. Костюк, О. Кульчицька, А. Маслоу, В. Моляк, Б. Нікітін, Я. Пономарьов, М. Поташник, В. Рибалка, К. Роджерс, О. Романовський, В. Роменець, С. Рубінштейн та інші, розглядали окремі аспекти формування творчого розвитку людини та вплив психолого-педагогічних факторів на становлення її якостей.

В дослідженнях вчених сучасності, таких як А. Аніщук, О. Барішева, Т. Бігільдєва, Л. Березовська, О. Дронова, Н. Гавриш, В. Зарицька, С. Нечай, Н. Корчакова, Л. Середюк, І. Малишева та інші, виявлено спільну позицію стосовно основного чинника розвитку особистості, а саме її участь у різних видах діяльності.

Музична діяльність визнається значущим засобом творчого самовираження дітей дошкільного віку, з чим погоджуються такі дослідники, як Л. Артемова, А. Богущ, Н. Ветлугіна, В. Драганчук, Б. Жорняк, О. Іваненко, О. Кононко, К. Крутій, О. Лобова, І. Малишева, З. Остапенко, В. Петрушин, Т. Поніманська, В. Рибалка, І. Рогальська та інші.

Незважаючи на існуючі дослідження щодо розвитку творчого самовираження через музичну діяльність, динамічні зміни в українському суспільстві, такі як військова агресія росії, пандемія коронавірусу SARS-COV-2 та інші, вказують на необхідність подальших наукових досліджень у цьому напрямку.

Вибір теми кваліфікаційної роботи «Розвиток творчого самовираження дітей старшого дошкільного віку в процесі музичної діяльності» обумовлений актуальністю проблеми, її значенням для наукового та практичного аспектів, а також недостатньою теоретичною та методичною розробленістю.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці засобів розвитку творчого самовираження дітей старшого дошкільного віку в процесі музичної діяльності в дошкільних навчальних закладах.

Ця тема має важливе значення через те, що розвиток творчого самовираження в музичній діяльності може відігравати ключову роль у формуванні різних аспектів особистості дитини. Враховуючи недостатню увагу цієї проблеми в науковому та методичному плані, дане дослідження спрямоване на заповнення цього прогалини та розробку ефективних педагогічних методик для підтримки та розвитку творчого самовираження у дітей старшого дошкільного віку в контексті музичної діяльності.

Завдання дослідження, визначені відповідно до сформульованої мети:

1. Здійснити теоретичний аналіз психолого-педагогічної, музичної, наукової, методичної літератури, яка стосується проблеми розвитку творчого самовираження у дітей старшого дошкільного віку в контексті музичної діяльності, зосереджуючись на вітчизняних та зарубіжних наукових джерелах.

2. Проаналізувати особливості розвитку музично-творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку, враховуючи психологічні та педагогічні аспекти.

3. Розглянути можливості музично-ігрової діяльності як засобу розвитку музично-творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку.

4. Здійснити експериментальне дослідження для перевірки рівня розвитку творчого самовираження у дітей старшого дошкільного віку в процесі музичної діяльності в закладах дошкільної освіти, використовуючи відповідні методи та інструменти для оцінки результатів.

Об'єкт дослідження – освітній процес закладів дошкільної освіти.

Предмет дослідження – засоби розвитку творчого самовираження дітей старшого дошкільного віку в процесі музичної діяльності в закладі дошкільної освіти.

Для досягнення поставленої мети та вирішення визначених завдань на всіх етапах дослідження використовувався комплекс взаємопов'язаних методів дослідження.

Теоретичні методи: аналіз та узагальнення джерельної бази для з'ясування стану розроблення проблеми. Порівняння з метою уточнення понятійно-категоріального апарату дослідження. Аналіз методичних розробок з розвитку творчого самовираження дітей старшого дошкільного віку в процесі музичної діяльності в закладі дошкільної освіти для визначення сучасного стану розробленості досліджуваної проблеми.

Емпіричні методи: спостереження, анкетування, інтерв'ювання, експертна оцінка з метою виявлення рівнів сформованості творчого самовираження дітей старшого дошкільного віку. Аналіз процесу музичної діяльності дітей в закладі дошкільної освіти.

Методи математичної обробки даних. Математична обробка результатів дослідження. Якісний та кількісний аналіз результатів. Відображення в табличних і графічних формах для фіксації й узагальнення показників результативності дослідження.

Експериментальною базою було обрано «Чернігівський дошкільний навчальний заклад № 17 Чернігівської міської ради Чернігівської області».

Теоретичне значення отриманих результатів дослідження виявляється у наступному:

Було уточнено сутність і структуру понять «творчі здібності» та «творче самовираження у музичній діяльності», що сприяє глибшому розумінню цих концепцій у контексті досліджуваної проблеми.

Обґрунтовано засоби розвитку творчого самовираження дітей старшого дошкільного віку у музичній діяльності в закладі дошкільної освіти. Зокрема, визначено ефективні методи, такі як організація занять у формі міжсуб'єктного діалогу, спрямованого на обмін та збагачення цінностей учасників освітнього процесу, а також збагачення знань музичних керівників вихователів для пошуку шляхів і засобів безперервного творчого саморозвитку під час музичної діяльності.

Апробація результатів дослідження. Апробацію результатів дослідження, основні положення та висновки обговорено під час міжнародних науково-практичних інтернет-конференцій та семінарах, а саме:

«I Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Освіта XXI Століття: Аксіологічний вимір» 02 грудня 2022 року, м. Нікополь».

«II Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Освіта XXI Століття: Аксіологічний вимір» 19 травня 2023 року м. Нікополь».

Даний етап апробації мав на меті представлення та обговорення отриманих результатів у широкому науковому співтоваристві та здійснення обміну ідеями з вченими та практиками.

Основні результати дослідження висвітлено в 3 публікаціях автора [93-94] (Додаток Е).

Структура кваліфікаційної роботи зумовлена логікою дослідження та складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури (114 джерел, що охоплюють 15 сторінок) і 8 додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 94 сторінок. Основний текст кваліфікаційної роботи викладено на 61 сторінці. Робота містить 4 таблиць, 3 рисунки.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОЦЕСУ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В МУЗИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Аналіз психолого-педагогічних досліджень з науково-практичної проблеми розвитку музично-творчих здібностей у дітей дошкільного віку

Вчені в галузі педагогіки дослідили, що на різних етапах вікового розвитку існують різні можливості для розвитку музично-творчих здібностей. Дитина дошкільного віку, підліток і юнак сприймають та оцінюють виховання по-різному. Знання та досягнення людини на певному етапі її життя слугують основою для подальшого планування виховання. Участь у музичному мистецтві активізує творчий потенціал та сприяє інтелектуальному та чуттєвому розвитку. Чим раніше вони враховані, тим активніше вони проявляться в різних сферах життя [57].

Розвиток музичного смаку та емоційної чутливості в дитячому віці становить основу музичної культури людини, яка впливає на її загальну духовну культуру у майбутньому. Педагоги, психологи та музиканти дійшли консенсусу, що обдарування для музичної діяльності притаманні кожному. Вони є основою для розвитку музичних здібностей. У деяких дітей основні музично-сенсорні здібності проявляються відразу, у інших вони можуть розкритися пізніше. Специфічні або унікальні здібності включають звуковисотний слух, ладове відчуття, ритмічність тощо. Вони надають музиці, яку чує людина, новий смисл. Розвиток музичних здібностей є одним з ключових завдань музичного виховання дітей [72].

Дотепер процес навчання музиці та музичного виховання в основному відзначався репродуктивним підходом, і лише останні роки свідчать про те, що музична педагогіка та психологія почали активно звертатися до дитячої творчості як одного з провідних методів виховання. У зв'язку з цим, розвиток

музично-творчих здібностей дітей, зокрема в молодшому дошкільному віці, вважається найважливішим завданням музичного виховання (Л. Артемова [5], А. Богуш [17], Н. Ветлугіна [23], Е. Вільчковський [24], Л. Друбецька [34], Н. Євстігнєєва [35], О. Кононко [48], К. Крутій [58], С. Литвиненко [69], І. Малишевська [70], С. Матвієнко [72], І. Міхіна [74], І. Оніщук [76], Л. Яренчук [103] та ін.).

Наявність музично-творчих здібностей визначає рівень гармонійно розвиненої особистості. Успішне вирішення завдань виховання та навчання можливе лише тоді, коли всі фактори – біологічні, психологічні, соціальні, індивідуальні – будуть ретельно вивчені та враховані у процесі освіти. Питання розвитку музично-творчих здібностей дитини є об'єктом вивчення багатьох наук, зокрема філософії, психології та педагогіки.

Філософський вимір проблеми розвитку музично-творчих здібностей у дітей виявлений у працях таких вчених, як К. Абульханов [1], О. Антонова-Турченко [9], Л. Дробот [9], Г. Балл [11], І. Біла [15], Н. Ніколаєнко [8], В. Кремень [63] та інші.

Психологічні аспекти проблеми досліджені в трудах видатних психологів, зокрема Л. Вигодського [25], О. Запорожця [40], Е. Ільїна [43], О. Кононко [47], Г. Костюка [49], Н. Кузьміної [64], Л. Курило [66], В. Моляко [85], В. Роменця [88], С. Рубінштейна [89] та інших.

Педагогічний аспект проблеми розглядали такі вчені, як Л. Артемова [5], А. Богуш [17], Н. Ветлугіна [23], Е. Вільчковський [24], Л. Друбецька [34], Н. Євстігнєєва [35], К. Завалко [37], О. Кульчицька [65], О. Листопад [68], О. Семенов [91] та інші.

Наведені вчені докладно досліджували питання творчої розвиненості дітей у різні вікові періоди та зокрема у музичній сфері, розглядаючи аспекти музичного виховання та виявлення творчих здібностей. Водночас, вітчизняна музична педагогічна наука визнає важливість досліджень у цьому напрямку, але відзначається дефіцитом всебічних робіт та дисертацій, присвячених

комплексному вивченню динаміки розвитку музично-творчих здібностей у дошкільників.

В музичній педагогіці творча активність розглядається як вроджена для кожної дитини (С. Демидова [71], І. Малашевська [71] та ін.). Однак, через складність творчого процесу, який проявляється у творчих виявах у дітей, він залишається певним чином невивченим, незважаючи на підвищений інтерес до цього питання з боку багатьох дослідників. І. Малашевська відзначає, що «принципова спонтанність творчого процесу робить його невилковим для природничих методів». Вона розглядає неоднозначність у розумінні творчих здібностей як проекцію нерозв'язності проблеми природи творчості [71. с. 28].

У контексті нашого дослідження видається логічним звертання до робіт З. Остапенко, яка в своїй праці представила «типології способів самовираження особистості, яка запропонована Д. Узнадзе». Згідно з висновками вченої, існують чотири способи самовираження:

перший спосіб, коли людина силоміць виражає у зовнішній поведінці те, що насправді відчуває, якби «ляпає» собі;

другий шлях, що ускладнює зовнішнє вираження внутрішнього світу: треба щось подолати і докласти для цього певних зусиль;

третій, парадоксальний шлях: людині властива несподівана поведінка - протилежна в однакових і подібна в різних ситуаціях;

четвертий спосіб, при якому людина завжди залишається у своєму внутрішньому світі, зовні лише «підлаштовується» під ситуацію, враховуючи її [77, с. 9].

Отже, після аналізу наукових праць, що присвячені вивченню цієї проблеми, можна зробити висновок, що впевненість у собі відіграє ключову роль у процесі самовираження особистості. Це є важливою передумовою для досягнення максимальної індивідуальної активності, продуктивності, ініціативності та реалізації власного творчого потенціалу.

Г. Костюк, досліджуючи проблеми розвитку особистості, наголошує, що зміст «іміджу особистості» відображає те, що людина вважає найбільш значущим у собі, те, що вона вважає відмінним від інших. Сформований «Я-образ» виявляється системою особистісних цінностей, кожен з яких можна розглядати як специфічну. За думкою вченого, розвиток особистості розпочинається з формування первинних «Я-образів», у яких важливе значення має поява і розвиток мовлення [62].

Г. Костюк пояснює ключові дефініції, такі як самоствердження, самореалізація та самовираження. За словами вченого, самоствердження виявляється у прагненні до високої оцінки та самоповаги, що стимулює людину до самовдосконалення і самовиховання. Це визначає відповідні прояви у різних поведінкових ситуаціях та аналізі діяльності [62]. Фахівець вказує, що самоствердження може виявлятися як у суспільно корисній поведінці, спрямованій на задоволення всіх, так і у протиставленні цінностям [62, с. 98].

Самопрезентація, яка є важливою в структурі міжособистісних стосунків, полягає в тактичній презентації особистості відповідно до соціально прийнятих способів дій і поведінки. Цей процес базується на використанні певних стратегій, спрямованих на формування думки оточуючих [62]. Один із методів самопрезентації, за словами вченого, полягає у побудові найбільш прийнятної та раціональної програми уявлень про наближення до значущих людей та адаптації до вже перевірених якостей і цінностей [62, с.112].

Цікавими, на нашу думку, вважаємо роздуми З. Остапенко, яка стверджує, що творчість – це не просто сума знань і вмінь, а особливий зміст інтелекту. Зв'язок між інтелектуальним життям особистості та проявом її сил у сучасній активній діяльності розкриває духовний світ особистості [77].

Таким чином, педагог-новатор підкреслює важливість творчості у формуванні підростаючої особистості.

Проведений науковий аналіз дозволяє зробити висновок, що основою творчого самовираження особистості є її прагнення, бажання виявити й

об'єктивізувати своє «Я» в процесі різних видів діяльності. Отже, виходячи з досягнень фахівців, творче самовираження можна розглядати як активну спробу людини реалізувати свою особистість через самовдосконалення, розвиток особистісних можливостей і здібностей, створення нових художніх образів, творінь та дій.

Творче самовираження особистості проявляється в різноманітних видах діяльності, при цьому музика відзначається особливим місцем.

Питання творчого самовираження особистості стає важливим у ранньому онтогенезі. Психологи, такі як Л. Вигодський [25], О. Запорожець [40], Е. Ільїн [43], О. Кононко [47], Г. Костюк [49], Н. Кузьміна [64], Л. Курило [66], В. Моляко [85], підкреслюють, що зростаюча особистість, досліджуючи світ, відчуває потребу в творчому вияві свого «Я» та виражає себе у цьому процесі. Таким чином, діти дошкільного віку можуть вивчати більше про себе та демонструвати свою впевненість оточуючим.

Зазначимо зауваження І. Оніщук, яка вказує на вплив К. Орфа і його ключового педагогічного принципу: «Все для дитини, разом з дитиною, виходячи з дитини» у його системі освіти. Основною метою у системі К. Орфа є створення творчого середовища та пошук нових шляхів взаємодії педагога та дитини. Ця система спрямована на творче імпровізаційне музикування, яке об'єднує мову, рух та музику. Підкреслено важливість художньо-творчих завдань, які сприяють розкриттю музично-творчого потенціалу у дитині [76].

Передшкільний вік визнається найбільш відповідним періодом для розвитку музично-творчих здібностей. Згідно з висновками психологів, таких як О. Запорожець [40], Е. Ільїн [43], О. Кононко [47], Г. Костюк [49], Н. Кузьміна [64], Л. Курило [66], В. Моляко [85], цей вік властивий дитячим особливостям, таким як емоційна чутливість, інтерес до творчих завдань і інтенсивне мислення. Важливо вчити дітей активно сприймати і переживати музичні твори, які стимулюють творчі сили та внутрішню активність дитини.

Музика, завдяки своїм властивостям, може активно сприяти розвитку уяви, що є основою творчих здібностей. Творча активність дитини виявляється у розкритті її розуміння оточуючого світу та внутрішнього світу. Дитяча музична творчість визнається важливим чинником у формуванні особистості дитини і може виявлятися в різних видах музичної діяльності, таких як спів, танці, гра на дитячих музичних інструментах.

Дитяча творчість представляє собою одну з форм самостійної діяльності, де дитина експериментує та створює щось нове. Творчі здібності можуть виявитися у різних формах, залежно від природних задатків та розвиненості основних музичних здібностей. Важливо підходити до оцінки рівня розвиненості творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку індивідуально, враховуючи їхні вікові та індивідуальні особливості [76].

Можливості дітей під час виконання творчих завдань у музично-ігровій діяльності були предметом аналізу в дослідженнях І. Малашевської [11]. Зазначено, що ключовою умовою для виникнення та розвитку дитячої музично-творчої активності є накопичення вражень від сприйняття музично-мистецького мистецтва, яке виступає джерелом імпровізації та творчості, служить зразком. Під час сприйняття образів у картині, літературних творах чи музиці дитина вивчає художньо-виразні та образотворчі засоби, якими автор виражає свої емоційні задуми. Тому використання творів мистецтва є важливим для збагачення та розширення творчого досвіду дитини, що включає слухання класичної музики, розгляд творів живопису, читання художньої літератури та відвідування вистав.

Додатковою умовою для розвитку музично-творчої активності є накопичення досвіду виконавства. Під час музично-ігрової діяльності дитина має здобувати необхідні знання, навички та уміння, які дозволять їй вільно висловлювати свої враження від прослуханого музичного чи художнього твору, від перегляду картини.

Швидкість: Здатність швидко адаптуватися до будь-якої ситуації і виявляти творчу реакцію.

Гнучкість: Здатність пропонувати нові застосування вже існуючих творчих продуктів діяльності.

Варіативність: Вміння представляти варіативні ідеї для різних ситуацій.

Також вони визначили етапи розвитку дитячої музичної творчості:

Первісне орієнтування у творчій активності дитини: На цьому етапі дитині пропонується створити щось нове - придумати, вигадати чи змінити.

Освоєння прийомів творчої активності та пошук рішень: Дитина вчиться використовувати техніки творчості та розвиває вміння шукати рішення для творчих завдань.

Самостійні події дітей, творчі композиції мелодій і танців в повсякденному житті: На цьому етапі діти самостійно застосовують отримані навички, створюючи музичні твори та танцюючи у повсякденному житті [23, с. 129].

Успішність творчих виявів дітей суттєво визначається міцністю їхніх вокальних навичок, вмінням виражати почуття та настрої у співі, а також чисто та виразно інтонувати. Зазвичай ці вміння діти набувають у старшому дошкільному віці. Проте розвивати творчість необхідно вже на ранніх етапах, застосовуючи доступні творчі завдання, такі як співання власного імені чи вигадування колискових для ляльок. Творчість вибухає з інтуїтивних та свідомих дій, і поступово їхнє поєднання зміцнює цей потенціал.

Творчі вияви дітей у ритміці та танцях є ключовим показником їхнього музичного розвитку. Дитина починає імпровізувати, створюючи свій музично-гральний образ і танець, якщо у неї розвинене сприйняття музики, її характеру та виразних засобів, і якщо вона володіє руховими навичками. Для розвитку танцювальної творчості важливо, щоб дитина емоційно реагувала на музику, могла втілювати рухи з уявними предметами та вільно спілкуватися з іншими дітьми під час колективних імпровізацій музично-гральних образів та

танцювальних композицій. Активність дітей у танцювальній творчості в багато чому залежить від вивчення музично-ритмічних рухів.

Підкреслюючи особливості творчого процесу у дітей, Н. Гавриш вказує на те, що творчий розвиток в будь-якій діяльності обумовлений рівнем компетентності та розвитком емоційно-чуттєвої сфери. Творчість включає в себе самостійно народжений оригінальний задум, вибір непередбачуваних засобів для його реалізації та створення нового унікального творчого продукту. Вчений особливу увагу приділяє важливій ролі мовлення у цьому процесі, незалежно від конкретного змісту та предмета творчої діяльності [27, с. 25].

У старшому дошкільному віці стає актуальним основний структурний компонент творчого розвитку дитини, який виявляється у постійному прагненні дитини до нового та проявляється у постановці нових питань і проблем. Фахівці, розглядаючи різні аспекти творчості дітей 5-6 років, визначають синкретизм як важливу властивість, що передбачає поєднання різномірних способів мислення і поглядів, що неспільне і непорівнюване. Це властивість сприяє набуттю дитиною нового особистісного досвіду. Визначення самовираження відіграє важливу роль у розвитку потенційних творчих здібностей дитини і є своєрідним «саморухом». Створюючи умови для самовираження дитини, дорослий активізує її творчу активність [27].

З метою висвітлення особливостей творчого самовираження дітей старшого дошкільного віку в різних сферах діяльності використовувались наукові висловлювання дослідників, зокрема, А. Богуш [17], Н. Ветлугіна [23], Е. Вільчковського [24], Л. Друбецької [34], Н. Євстігнеєвої [35], О. Кононко [48], К. Крутій [58], С. Литвиненко [69], І. Малишевської [70], С. Матвієнко [72], І. Міхіної [74], І. Оніщук [76], Л. Яренчук [103], та інші. Вказані вчені активно досліджують вказану проблему, що суттєво впливає на розвиток нашого дослідження. Експериментальні дані, отримані у ході досліджень зазначених вчених, враховані в нашій роботі.

Наукові підходи Н. Савельєва-Кулик до розвитку художнього самовираження дітей старшого дошкільного віку, які ґрунтуються на ідеях Марії Монтесорі, представляють собою обґрунтовані педагогічні технології. У своїй концепції вчений виділяє структурні компоненти художнього самовираження, такі як «присвоєння» культурних норм і художнього досвіду, а також його «опредметнення». Окрім цього, вона акцентує на необхідності навчання дітей 5-6 років доступним методам самовиховання та самоідентифікації для формування образу «Я художник». У своїй роботі вчений визначає розвиток дитини як власний рух до її унікальності, а саме через власну працю та діяльність, що сприяють інтелектуальному зростанню, аналізу та фізичному вдосконаленню [90, с. 73].

Специфіка творчого мовлення дітей дошкільного віку, відзначена в наукових працях Н. Гавриш, проявляється у їхній мовленнєво-творчій діяльності. За думкою фахівця, ця діяльність відповідає базовим потребам дітей у самоствердженні та самореалізації. Мовленнєво-творча діяльність стає засобом самовираження підростаючої особистості, проявляючи себе у спілкуванні та фантазуванні. Зазначається, що словесна творчість дитини виявляється у спілкуванні з однолітками та дорослими через самопрезентацію та фантазію, виражаючи «щирість, відкритість творчих поривів, ініціативність та емоційну пристрасть» [27].

У наукових творах А. Богуш, Л. Березовської розкрито та обґрунтовано концепцію «творчого мовленнєвого самовираження дітей дошкільного віку». Суть цього поняття полягає в умінні дитини виявити свою унікальність та індивідуальність під час творчого розповідання. За словами авторів, особливість цього вміння проявляється у передачі своїх емоцій, почуттів, настрою, переживань, думок та фантазій засобами художньої виразності. Дитина виявляє творчий підхід до вирішення певних проблем та володіє умінням виражати свої думки оригінальним та творчим способом. Науковець також підкреслює, що «мовленнєва казкова ситуація» означає подію, яка виникає між дітьми під час

творчого відтворення змісту відомої казки. Ця ситуація включає монологи та діалоги, гру, розподіл ролей, використання мовних та немовних засобів виразності, що є інструментом для їх творчого самовираження [17].

На наш погляд, варто звернути увагу на результати наукового дослідження творчості Ірини Міхіної. Дослідник, що глибоко аналізує виразність мовлення дітей дошкільного віку у ході їхньої повсякденної життєдіяльності, надає основне значення розвитку мовлення малят, що включає в себе уміння висловлювати та передавати словесно різноманітні враження, думки, почуття та ставлення. Термін «мовленнєве самовираження», за І. Міхіною, визначає здатність дитини до вираження самого себе, тобто висловлення мовленнєвими засобами своїх думок, намірів, бажань, ставлення, а також оцінювання власної та оточуючих її осіб, виявлення власної індивідуальності у виборі мовних конструкцій та творчому використанні засобів художнього виразу.

І. Міхіна виділяє такі аспекти в мовленнєвому самовираженні дітей дошкільного віку:

- бажання дитини виражати свою унікальність;
- навички, висловлені самою дитиною і в уявленнях інших людей;
- уміння формувати мовленнєві конструкції, які є виразними, зрозумілими, адекватними, насиченими змістом, творчими та емоційно насиченими [74].

Аналіз наукових досліджень вказує на те, що розвиток особистості в дошкільному віці пов'язаний із зміною її ставлення до навколишнього світу та самої себе. Зокрема, виявлено, що зміна шкіри є новим етапом у розвитку самосвідомості дитини. Самосвідомість розглядається як усвідомлення, і наявність самосвідомості та саморегуляції поведінки вже на етапі раннього дитинства служить показником сформованості «Я-концепції» у дітей.

Зазначено, що процес творчого самовираження дитини дошкільного віку, включаючи музичну діяльність, пов'язаний із розвитком самосвідомості та формуванням особистості. Теоретичний аналіз наукових праць свідчить, що

дошкільний вік є ключовим періодом для розвитку творчості. На цьому етапі дитина готова до соціалізації, однак, в той же час, вона потребує врахування її особистості, оскільки в три роки вона стикається з викликом «порівнятися з дорослим» та поводитися як дорослий.

Необхідність наукового перегляду визначення «творче самовираження дитини дошкільного віку в музичній діяльності» підкреслюється і визнається як проблема, яку слід розглядати в наступному розділі роботи.

1.2. Особливості розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку у музичній діяльності в закладах дошкільної освіти

Реалізація розвитку музично-творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку виходить за рамки визначень нормативно-правової бази дошкільної освіти і передбачає створення сприятливих умов.

Під музично-творчим розвитком дитини розуміється синтез її музичних здібностей та творчої активності. У цьому дослідженні музично-творчі здібності дитини розглядаються як ключовий та невід'ємний елемент її музично-творчого розвитку. Виховання музично-творчих здібностей визнається складною та актуальною проблемою, яка пов'язана з загальним розвитком та вихованням дитини та формуванням її особистості.

Здатність до творчості завжди визнавалася ключовою в людському феномені. Музичне мистецтво виступає діяльністю, в якій найбільше виявляються естетичні та творчі аспекти. Музика, як мистецтво, володіє прямим і потужним емоційним впливом. Вона включає різноманітні творчі прояви, такі як композиторська, виконавська, слухацька діяльність, і відкриває бездоганні можливості для музично-творчого розвитку дошкільнят.

Музично-творча здатність виявляється універсальною, забезпечуючи успішне виконання різноманітних видів музичної діяльності. Вона сприяє розвитку у дітей спостережливості, пам'яті, мислення, інтуїції та уяви в дошкільний період. Згідно з висновками психологів (О. Запорожця [40], Е.

Ільїна [43], О. Кононко [47], Г. Костюка [49], Н. Кузьміна [64], Л. Курило [66], В. Моляко [85]) саме дошкільний вік має типові особливості для дитинства. Серед них варто виділити емоційну чутливість, зацікавленість у захоплюючих та творчих завданнях, інтенсивність мислення. Тому важливо навчати дітей активно сприймати та переживати музичні твори, які вбудовують творчий стимул та внутрішню активність.

На музичних заняттях, в повсякденному житті дитячого садка та у сім'ї, необхідно систематично вчити дітей втілювати характер та образи музики у своїх рухах. Ця освіта базується на оволодінні загальними методами музичної діяльності, необхідними для творчого виконання рухів у танці. Діти засвоюють навички уважного слухання музичного твору, прагнення до самостійного виразного виконання рухів, що відповідають характеру та образам пісні та інструментальної п'єси, і формують творчий підхід до музики. Повноцінна танцювальна творчість дитини може розвиватися лише тоді, коли її музично-естетичні уявлення постійно поповнюються, а також коли вона має можливість виявити свою самостійність.

Щодо інструментальної творчості дітей, вона проявляється у їхніх імпровізаціях під час гри на дитячих музичних інструментах. Це надає можливість безпосереднього та миттєвого вираження їхніх вражень, ґрунтується на життєвому та музичному досвіді дітей.

Збагачення та накопичення музичних вражень є необхідною умовою для творчого розвитку у дітей. Слухання вокальних та інструментальних творів, як у записі, так і у живому виконанні педагогами чи професійними виконавцями, обговорення виразних засобів музичної мови, вивчення та порівняння тембрів інструментів та їхніх виразних можливостей, необхідні для дітей для подальшого розвитку творчості, зокрема інструментальної.

Володіння елементарними навичками гри на дитячих музичних інструментах та оволодіння різними методами вираження звуків, що дозволяють дітям передавати прості музичні образи, є однією з умов успішного

інструментального творчого розвитку. У самостійній діяльності дітей та в сім'ї інструментальна творчість може чергуватися з вивченням оркестрових партій та відтворенням мелодій за слухом.

Отже, для успішного стимулювання творчих здібностей дітей у музичній сфері важливі наступні умови:

Слухання та обговорення: Активне слухання інструментальних та вокальних творів, обговорення виразних засобів музичної мови, порівняння тембрів голосів і інструментів сприяє розвитку творчого потенціалу дітей.

Розвиток музичних здібностей: Важливо активно працювати над розвитком ладового почуття, музично-слухових уявлень та почуття ритму, що визначає музичну компетентність.

Збагачення досвіду: Поповнення життєвого досвіду дитини яскравими музичними враженнями, знаннями, вміннями та навичками створює основу для творчих виявів та експресії.

Творчі завдання: Використання творчих завдань та вправ, спрямованих на стимулювання фантазій та ідей дітей, дозволяє розвивати їхню творчу активність.

Індивідуалізація: Надання кожній дитині можливості для індивідуального виявлення та спілкування з музикою відповідно до її унікальних потреб та уподобань.

Педагогічний вибір творів: Компетентний педагогічний підбір музичних творів, які стимулюють імпровізацію та розгортання творчих ідей, є важливою частиною ефективної роботи.

Взагалі, систематичний розвиток різнобічної та творчої особистості дитини в дошкільному віці визначається вихованням любові та інтересу до всіх аспектів музичної діяльності, в тому числі через застосування музичних ігор та імпровізацій.

Отже, визначили, що період старшого дошкільного віку є вирішальним у розвитку творчих здібностей дітей. Саме на цьому етапі формується основа для

вияву творчості. Емоційні особливості старших дошкільнят слід використовувати для розвитку емоційної виразності у жестах, міміці, пантоміміці та вокальному інтонуванні. Здатність виражати різноманітні почуття та володіння ігровою роллю є важливими аспектами розвинених музично-творчих здібностей (критерій - розвиненість емоційної сфери дітей у діяльності).

Також слід розвивати особливості взаємин з однолітками, сприяючи доброзичливості, відкритості та бажанню брати участь у групових іграх та імпровізаціях нових ігор. Важливим є навчання дітей необхідним навичкам етикету у спілкуванні з дорослими та однолітками, а також у виявленні розкутості та творчому виконанні пластичних та інтонаційно-мовленневих імпровізацій (критерій - розвиненість міжособистісних відносин у дітей у колективній творчості).

Особливості емоційності старших дошкільнят слід використовувати у численних та емоційно насичених характеристиках музичних образів, включених у ігрові завдання. Зокрема, це включає володіння звуковисотним, ритмічним і тембровим слухом, чистим інтонуванням мелодійної лінії та вмінням використовувати природний звук (критерій - творча розвиненість дітей в елементарному музичному вияві), що слід враховувати при виборі тематики музично-ігрової діяльності.

1.3. Значення музичної діяльності у розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку

За аналізом наукових праць у галузі естетики, психології та педагогіки визначається, що мистецтво виступає як ключовий компонент сфери діяльності дітей старшого дошкільного віку. За словами О. Кононка, в мистецтві відбивається не лише об'єктивна сторона матеріальної дійсності, а й вираження суб'єктивного, особистісного та внутрішнього духовного життя людини.

Мистецтво розглядається як своєрідний камертон, що дозволяє визначити етапи і якість звучання емоційної культури людини на різних вікових етапах. Це пов'язано з розвитком емоційно-чуттєвої сфери, формуванням чуттєвого досвіду та встановленням духовно-моральних цінностей, без яких неможливий гармонійний загальний розвиток особистості та реалізація свого творчого та естетичного потенціалу [17].

Згідно з досвідом К. Завалко, виняткове підсилення свідомості за допомогою мистецтва обумовлене тим, що художній твір одночасно відтворює дійсність і виражає оцінку зображуваного, намагаючись розкрити його значення та сутність. Під впливом художніх образів почуття перетворюються на естетичні та етичні уявлення суб'єкта як ціннісний акт пізнання світу та самопізнання власної сутності. Взаємодія з мистецтвом призводить до злиття внутрішнього і зовнішнього, логічного змісту художнього твору і аналогічної сфери самосвідомості особистості, непередбачуваного суб'єктивного відчуття і смислової об'єктивності твору. Розвиток мистецтва визнається як важливий етап формування особистості [37, с. 29-30].

Зауважимо, що знання мистецтва напряду введе особу у світ емоцій та переживань. Відслуховування музики або читання літературних творів, а також споглядання картини приводять до виникнення емоцій. Художні образи відтворюють навколишній світ через чуттєво-емоційне ставлення творця, який, своєю творчістю, викликає певні почуття та переживання у особистості в сучасному житті.

Важливість мовлення у формуванні особистості стає очевидною, виходячи з роздумів Н. Гавриш, яка вважає, що твори мистецтва передають найтонші та найчутливіші емоції людини. Згідно з авторкою, «мовлення через переживання художніх образів дає змогу відкрити нашу автентичність, нас самих...», враховуючи не лише конкретні прояви життя, але й переживання, прагнення, почуття та настрої, виражені унікальними мовними засобами. Вплив художніх творів на розвиток особистості, за її думкою, виникає через

переживання нею, так би мовити, життя іншого, його емоцій і почуттів, спонукаючи людину до порівнянь, аналізу та самостійних висновків [27, с. 63].

Музика, серед усіх видів мистецтва, виділяється особливою і виразною формою. За словами Н. Євстігнеєвої, музичне мистецтво виховує не лише музиканта, але і людину взагалі. Вона вважає, що викладання музики – це засіб, а викладання музикою – мета. Музика, на думку цього вчителя, є найчудовішим і найвитонченішим засобом залучення дітей до добра, краси і людяності: «Музика – могутнє джерело думки, могутній засіб самовиховання, вона здатна пробудити енергію навіть у найбільш інертних дітей, діє на клітини дитячої матерії якоюсь чудодійною силою» [35, с. 47].

Музичне мистецтво, яке виражає переживання, почуття та ідеї через організовані ритмічно та інтонаційно звуки, вважається найбільш емоційним за своєю природою. За висновками таких фахівців, як Н. Ветлугін, І. Оніщук, Л. Яренчук та інші, музика здатна безпосередньо передавати різноманітні емоції і враження. Вони підкреслюють, що музика може виразити багатогранну гаму емоцій та почуттів.

Вчені, досліджуючи різні аспекти музичного мистецтва, приходять до висновку, що музика є формою мистецтва, яка дозволяє людині пізнати об'єктивну та суб'єктивну сторони дійсності у всій її образності. Музика розглядається як специфічна форма суспільної свідомості, що узагальнює і відображає багатовіковий духовно-емоційний досвід людства у чуттєвих образах.

Робота з розвитку музично-творчих здібностей дітей починається на ранньому етапі, ще в молодшому дошкільному віці, і завданням педагога є продовження цієї роботи. Однією з важливих завдань є пошук та впровадження ефективних методів та засобів розвитку музично-творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку [37].

Музично-ігрова діяльність визначається як один з найдоступніших методів залучення дітей дошкільного віку до творчості та музичного мистецтва.

Ця діяльність включає в себе елементи музики, руху та мови, сприяючи повноцінному розвитку дітей.

Діяльність розглядається як активний процес освоєння суспільного досвіду та культурних досягнень, який визначає формування психічних якостей та особистісних властивостей. Музика та різні види музичної діяльності виявляють специфічні можливості у впливі на формування особистості дитини, особливо враховуючи емоційний характер сприйняття музики, що важливо для розвитку почуттів дитини.

Гра є особливо доступним та захоплюючим для дитини способом вираження вражень, знань та емоцій. Музична гра відіграє ключову роль у емоційному розвитку, дозволяючи дітям ознайомлюватися з почуттями та настроями героїв, освоювати способи їхнього вираження. Також вона сприяє мовному розвитку, вдосконаленню діалогів і монологів, а також розвитку виразності промови. Музична гра стає ефективним засобом самовираження та самореалізації дитини [57].

Музично-ігрова діяльність дошкільнят представляє собою різноманітні методи, гри та прийоми, які використовуються для того, щоб діти пізнавали музичне мистецтво через гру, а, отже, оточуючий їх світ і саміх себе. Ці засоби сприяють як музичному, так і загальному розвитку. Кожен вид музично-ігрової діяльності, обладнаний власними особливостями, вимагає, щоб діти володіли тими видами діяльності, без яких вона була б неможливою, та має конкретний вплив на музичний розвиток дошкільнят. Таким чином, використання всіх форм музичної діяльності має велике значення [56].

У сфері освіти дошкільнят використовуються п'ять основних видів музичної творчості, спрямованих на розвиток у дітей музичних здібностей у музично-ігровій діяльності. Ці види включають сприйняття музики, виконання вокальних пісень, участь у музично-ритмічних вправах (танці), гру на дитячих музичних інструментах та музичну гру. Кожен з цих видів творчості має різноманітні форми вираження та сприяє розвитку різних музичних навичок.

Сприйняття музики сприяє розвитку почуття ладу та емоційного сприйняття. Спів сприяє розвитку звуковисотного слуху та голосового апарату, а також формує правильну поставу. Музично-ритмічні вправи, також включаючи танці, розвивають ритмічне почуття та удосконалюють координацію рухів. Гра на дитячих музичних інструментах сприяє розвитку слуху та творчого музикування. У всіх видах музичної діяльності активно розвивається емоційна чутливість дітей до музики та ритмічних рухів.

Отже, всі форми музичної діяльності виступають як засоби сприяння музично-творчому розвитку дітей і взаємно збагачують одна одну. У виконавчій сфері (спів, музично-ритмічні рухи, гра на дитячих музичних інструментах) під керівництвом педагога дитина старається знайти найбільш виразні способи передачі музичного образу. Процес сприйняття музики сприяє уточненню та поглибленню початкових уявлень [57].

Музично-ігрова діяльність впроваджується у формі невеликих театралізованих мініатюр, де головними персонажами виступають іграшки. Діти в цьому контексті отримують можливість не лише танцювати, співати, а й грати на шумових та нетрадиційних музичних інструментах, а також брати участь у пальчикових та музично-рухливих іграх. Слухання класичної музики додає нові відчуття для дітей, розширюючи їхні музичні уявлення та ознайомлюючи з різноманітними засобами музичної виразності. Це сприяє формуванню музичного смаку на ранньому етапі розвитку. Крім того, в рамках цієї діяльності розвивається мовна активність дітей, розширюється словниковий запас, поліпшується артикуляція і розширюється зона комунікації з однолітками та дорослими.

Музично-ігрова діяльність може бути розділена на дві важливі складові: гру та музичне мистецтво. У цьому контексті музика виступає як емоційно-образний звуковий фон, що підсилює емоційний вимір ігрових (гендерних) ролей дитини. Музичні ігри виконують роль тренінгів у вихованні гендерних якостей особистості. Вони сприяють розумінню та вираженню різноманітних

емоційних станів, розвивають співчутливість до інших, формують навички адаптації до ігрових партнерів та стимулюють бажання досягати результату.

Розвиток творчої активності у дітей залежить від розкриття їх творчих здібностей, які формуються в процесі освоєння матеріальної та духовної культури, техніки, науки та мистецтва під час навчання. Вихідною точкою у цьому процесі є вроджені задатки, з якими дитина народжується, і розвиток особистості є шляхом від цих задатків до розкриття здібностей.

Музично-ігрова діяльність використовує імпровізацію для розвитку музично-творчих здібностей дітей. Існують різні види імпровізації, такі як інструментальні (ритмічні), творчі завдання різного рівня складності, танцювальні (пластичні етюди), вокальні та драматичні.

Інструментальна імпровізація включає ритмічні елементи, а творчі завдання розвивають музичну творчість від простих звуконаслідувань до складних жанрових та характерних мелодій. Танцювальна імпровізація сприяє вивченню пантомімічних та танцювальних рухів, що виражають емоційний стан персонажів. Вокальна імпровізація може включати співочі діалоги та творення коротких мелодій. Драматична імпровізація, використовуючи казкові персонажі та літературні образи, розвиває уяву та творчий підхід до вираження ідей.

Таким чином, усі ці види імпровізації в музично-ігровій діяльності сприяють розвитку музично-творчих здібностей дітей та допомагають їм уявляти та виражати світ навколишнього, розкриваючи творчий потенціал [57].

Музично-дидактичні ігри грають важливу роль у розвитку різних музичних здібностей дітей, сприяючи їхньому усвідомленню та розвитку виглядів музики. Основна мета цих ігор полягає в тому, щоб, використовуючи ігрову форму, формувати музичні здібності дітей та допомагати їм розібратися у різних аспектах музичної структури.

Автори [57] відзначають, що музично-дидактичні ігри спрямовані на розвиток в дітей відчуття висоти звуку, ритму, динаміки та інших музичних

параметрів. Ці ігри, виглядаючи як звичайна гра, насправді є потужним інструментом для розвитку музичних навичок та відчуття.

Музично-дидактичні ігри доповнюються спеціальними посібниками, які включають зорові матеріали, такі як картки, картинки, костюми тощо. Ці посібники відіграють важливу роль у підтримці ігор, надаючи додаткову візуальну наочність та допомагаючи дітям краще розуміти та асоціювати музичні концепції.

Отже, музично-дидактичні ігри не лише розвивають музичні здібності дітей, але й стимулюють їхню ініціативу, самостійність та здатність сприймати та розрізняти основні властивості музичного звуку в захопливій та доступний спосіб.

Для розвитку музично-творчих здібностей за допомогою музично-дидактичних ігор та посібників О. Радінова пропонує класифікацію, яка включає такі напрямки:

Ігри у розвиток ладового почуття: Ці ігри сприяють впізнаванню знайомих мелодій, визначенню характеру музики та зміни настрою. Використання різних видів музично-дидактичних ігор (наприклад, настільних, рухливих, хороводних) та посібників (сюжетних та несюжетних) дозволяє дітям узгоджувати рухи персонажів з характером музики.

Ігри для розвитку музично-слухових уявлень: Спрямовані на розрізнення та відтворення звуковисотного руху. Для цього використовуються музично-дидактичні ігри та посібники, що моделюють відношення звуків по висоті та напрямку руху мелодії, як голосом, так і на музичних інструментах.

Розвиток почуття ритму: Цей напрямок спрямований на активне розуміння та переживання музики через ритмічні аспекти. Для цього використовуються музично-дидактичні ігри та посібники, які передбачають відтворення ритмічного малюнка мелодії у бавовнах, на дитячих музичних інструментах та відтворення зміни характеру музики за допомогою рухів.

Ця класифікація надає різноманітні методи та ігри для систематичного розвитку різних музичних аспектів у дітей [76].

Виходячи з цього, можна стверджувати, що музично-дидактичні ігри та посібники, які використовуються в музично-ігровій діяльності, сприяють розвитку основних музичних здібностей у дітей: ладового почуття, музично-слухових уявлень та почуття ритму. Ці ігри не лише мають за мету вивчення основ музичної грамоти та розвиток творчих здібностей дітей, але й спрямовані на викликання в них любові до музики, зацікавленості в її основах та збагачення новими враженнями. Вони активно сприяють розвитку ініціативи, самостійності та творчості дітей [57].

Отже, розглядаючи істоту музично-ігрової діяльності та її роль, можна зробити висновок, що музична гра є ефективним засобом розвитку музично-творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку. Такий підхід може мати цікаві та нетрадиційні форми у творчій взаємодії педагога з дітьми, забезпечуючи при цьому природність та легкість у сприйнятті музики, розвиваючи важливі аспекти особистісного зростання дитини, такі як фантазія, уява та творчість.

В контексті різноманітності музично-ігрової діяльності діти виявляють виразність емоцій через жести, міміку, пантоміміку та вокальне інтонування. Розвиненість емоційної сфери у дітей під час музично-ігрової діяльності є критерієм, оскільки вони отримують уявлення про взаємини з однолітками та розвивають доброзичливість і відкритість. Це виявляється у бажанні бути активною частиною групи, імпровізувати нові ігри та володіти відповідними для цього віком навичками етикету у спілкуванні з дорослими та дітьми.

Крім того, розвивається сприйняття міжособистісних відносин у дітей під час колективної творчості, що є ще одним критерієм. Діти розкріпачуються у творчому виконанні пластичних та інтонаційно-мовленнєвих імпровізацій, розвиваючи свою творчу обдарованість у елементарному музикуванні.

Підвищення рівня розвитку музично-творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку. Ця діяльність забезпечує збагачення музичного досвіду, сприяє розвитку творчої уяви та естетичного смаку, які в подальшому виявляються у їхніх вчинках у сім'ї, суспільстві та державі [56].

Висновки до розділу 1

У наукових дослідженнях визначено ключові аспекти еволюції творчого самовираження у дітей старшого дошкільного віку, які набувають особливої уяви та фантазії. Метою та засобом гармонійного існування особистості в сучасному світі є самореалізація та првне розкриття творчого потенціалу. Авторитетні вчені підкреслюють, що у сфері педагогіки особлива увага приділяється проблемам самореалізації та самовираження, які розглядаються в контексті формування вільної особистості та створення для неї можливостей для сомовираження, особливо у сфері творчої діяльності.

Прагнення та здатність дитини об'єктивізувати свою особистість через музичну діяльність можна визначити як творче самовираження. Це проявляється у вираженні власних думок, почуттів, бажань та ставлення до себе та інших, використовуючи відповідні образотворчі та виразні засоби в різних видах музичної діяльності. Особливо важливе місце серед них відводиться музиці, яка, згідно з її суттю, є найбільш емоційним видом мистецтва та потужним стимулятором творчої активності зростаючої особистості. За підходами провідних фахівців, музична діяльність представляє собою суб'єктивний вияв особистості дитини.

На основі теоретичного аналізу психолого-педагогічної, музичної, наукової та методичної літератури, присвяченої розвитку творчого самовираження дітей старшого дошкільного віку у процесі музичної діяльності, визначено, що цей період є вирішальним етапом дитинства. На цьому етапі формується основа для розвитку творчого потенціалу. Емоційні особливості старших дошкільнят слід використовувати для розвитку емоційної виразності в

жестах, міміці, пантомімі, вокальному інтонуванні, оволодінні різноманітною гамою почуттів та гри рольової образності, що виражається у музично-творчих здібностях. Відносини з однолітками сприяють розвитку доброзичливості, відкритості, бажанню бути активними в групі, імпровізації нових ігор, володінню в цьому віці навичками етикету в спілкуванні з дорослими та дітьми, розкутості та творчому виконанні пластичних та інтонаційно-мовленнєвих імпровізацій. Емоційні особливості старших дошкільнят слід використовувати в різноманітних та емоційно насичених описах музичних образів, включених у ігрові завдання, володінню звуковисотним, ритмічним та тембровим слухом, чистим інтонуванням мелодійної лінії, природним звуком, що враховується при виборі тематики музично-ігрової діяльності.

РОЗДІЛ 2.

ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА ЩОДО РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В МУЗИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Організація та проведення дослідно-експериментальної роботи щодо розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку

В процесі навчання дітей старшого дошкільного віку виявлено, що творчість сприяє позитивним емоціям, сприяє розвитку образного мислення та уяви, а також дозволяє розслабити психіку через художньо-творчу діяльність. Багатозначність і глибина мистецтва допомагають уникнути поверхневого сприйняття інформації та сприяють духовному становленню особистості. Важливим є те, що духовність людей проявляється, коли вони керуються вищими, загальнолюдськими цінностями, а не лише поточними потребами.

Мистецтво відіграє ключову роль у залученні особистості до вищих переживань, що є істинно людськими. Воно служить взірцем гармонії і закликає людину до високих стосунків, гармонії думок, дій та почуттів. Гармонія, яка будується у педагогічних практиках, сприяє розвитку внутрішньої гармонії в особистості, сприяючи виникненню гармонії в сучасному суспільстві.

У даному розділі презентований перший етап дослідження щодо розвитку музично-творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку. Цей етап дозволив практично застосувати теоретичні концепції, які були обґрунтовані в першому розділі, перевірити їх дієвість і обґрунтованість на практиці.

Дослідження з розвитку музично-творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку здійснювалася в умовах природного освітнього процесу на базі «Чернігівського дошкільного навчального закладу № 17 Чернігівської міської ради Чернігівської області» в 2022-2023 навчальному році. У дослідженні взяли участь 20 дітей старшого дошкільного віку. Вік дітей віком від 5-7 років.

Дослідження складалося з двох етапів. Початковий етап розпочався з взаємодії з батьками та педагогами, використовуючи анкетування, у якому взяли участь 29 осіб. Анкета включала сім запитань, спрямованих на отримання інформації, яка допомогла б розширити зміст попередніх методів дослідження, орієнтованих на вивчення особливостей творчого самовираження через музику (див. Додаток А). Крім того, анкетування мало за мету отримати інформацію про ставлення батьків до даної проблеми та визначити, як у родині сприймається бажання дитини виражати себе творчо.

Додатково, за допомогою анкетування планувалося отримати інформацію щодо ставлення батьків до зазначеної проблеми та визначити, як в сім'ї реагують на бажання дитини виражати себе творчо. На даному етапі також відбувався відбір діагностичного інструментарію для вивчення розвитку музично-творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку. Під час діагностики оцінювався рівень розвитку музично-творчих здібностей відповідно до виділених критеріїв та показників:

Розвиненість емоційної сфери дітей у музично-ігровій діяльності, виражена у емоційному виразі жестів, міміки, пантоміміки, вокальному інтонуванні, а також володіння різноманітною гамою почуттів та гри рольової образності, які виявляються у музично-творчих здібностях.

Розвиненість міжособистісних відносин у дітей у колективній творчості, виражена у доброзичливості, відкритості, бажанні бути активними в групі, імпровізації нових ігор, а також володінням необхідними навичками етикету для спілкування з дорослими та дітьми, у розкутості та творчому виконанні пластичних та інтонаційно-мовленнєвих імпровізацій.

Творча розвиненість дітей в елементарному музикуванні, виражена у численних та емоційно насичених характеристиках музичних образів, включених у ігрові завдання, а також володінням звуковисотним, ритмічним та тембровим слухом, чистим інтонуванням мелодійної лінії, природним звуком.

Основний етап дослідження включав проведення розробленого комплексу занять для розвитку музично-творчих здібностей у дітей віком старшого дошкільного віку у музично-ігровій діяльності. Метою початкового етапу було виявлення рівнів розвиненості музично-творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку за трьома критеріями: розвиненість емоційної сфери у музично-ігровій діяльності, розвиненість міжособистісних відносин у колективній творчості та творча розвиненість у елементарному музикуванні.

Задачі дослідження включали: уточнення рівневих характеристик показників розвиненості музично-творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку, які були виділені у першому розділі випускної кваліфікаційної роботи.

Аналіз авторських діагностик та на їхній основі розробка діагностичного інструментарію, спрямованого на отримання інформації про вихідний рівень розвитку музично-творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку.

Проведення педагогічної діагностики для визначення вихідного рівня розвиненості музично-творчих здібностей у дітей віком старшого дошкільного віку, аналіз результатів та узагальнення отриманих даних.

Ці кроки дозволили не лише конкретизувати показники розвитку музично-творчих здібностей у дітей, але й створити ефективний інструмент для оцінки їхнього вихідного рівня та подальшого розвитку в ході дослідження.

Для оцінки рівня розвитку музично-творчих здібностей були використані методики, спрямовані на конкретні аспекти нашого дослідження. Зокрема, методика «Прояв музичних здібностей дітей у процесі музичних ігор» («Музичний буквар», Н. Ветлугіна [23]) дозволила конкретизувати та чітко визначити показники розвиненості кожної музичної здібності враховуючи вікові особливості дітей. Також були розроблені діагностичні завдання для виявлення показників розвитку музичної здібності у дітей.

Ще одна використана методика – «Моніторинг музичного розвитку дітей від трьох до семи років» (В. Моляко [85]) – здійснює діагностичне дослідження

з огляду на три основні музичні аспекти: ладове почуття, музично-слухові уявлення та почуття ритму. Це дозволяє оцінити музичний розвиток та визначити напрямки корекційної роботи, враховуючи індивідуальні особливості кожної дитини.

Також була використана методика С. Матвієнко [72], викладена в роботі «Теорія та методика музичного виховання дітей дошкільного віку», яка пропонує діагностику музичного розвитку дитини та визначення розвиненості її емоційної чутливості до музики.

У питаннях дослідження музично-творчих здібностей дітей були також використані інші методики, які відображають визначені аспекти нашої роботи. Методика І. Оніщук [76] з назвою «Розвиток емоційної чутливості на музику у дітей дошкільного віку в умовах музично-ігрової діяльності» зосереджується на розвитку емоційної чутливості дитини до музично-художніх творів у процесі музично-дидактичних ігор та посібників.

Методика В. Андрущенко [78] «Визначення рівня розвиненості творчого музичного мислення» визначає мету діагностики як визначення рівня розвитку музичних здібностей учнів, зокрема їх творчого музичного мислення.

У процесі дослідження музично-творчих здібностей дітей, автором була використана методика С. Матвієнко [72], який присвятив свою діяльність вивченню проблем музичного виховання. Виділено, що традиційні методи діагностики музичних здібностей часто фокусуються на перевірці конкретних навичок, таких як відтворення мелодії голосом чи виявлення ритмічного почуття.

Крім того, була використана методика Г. Альтшуллера [78] під назвою «Фантазія», яка через оцінку наявності фантастичних ідей дозволяє оцінити рівень розвитку уяви та творчих здібностей у дитини. Методика «Фантазія» є важливим інструментом для визначення творчого потенціалу.

Також в дослідженні використовувалася методика Карла Орфа [77] «Методика початкового музикування», спрямована на створення творчого

середовища та розвиток творчого спілкування між вчителем і дитиною за допомогою імпровізаційної музики.

Додатково, методика С. Матвієнко [72] «Реалізація виховного потенціалу мистецтва як проблема сучасної мистецької освіти» була використана для діагностики розвитку музично-творчих здібностей, зокрема під час активного використання музично-комунікативних ігор.

У виборі діагностичних завдань ми керувалися методикою розвитку музично-творчих здібностей, яку розробив С. Матвієнко [72]. Це дозволило врахувати динаміку розвитку музично-творчих здібностей у дітей та припустити, що активне використання музично-комунікативних ігор може призвести до значних досягнень у цьому напрямку у дітей старшого дошкільного віку (див. таблицю 2.1).

Таблиця 2.1

Рівні розвитку музично-творчих здібностей дітей 5-7 років

Показники	Рівні		
	Високий	Середній	Початковий
Емоційна чуйність на музику	відповідність характеру музичного твору обраних дитиною танцювальних рухів (підскоки, характерні кроки, плавне кружляння тощо, доречність мімічних та вокально-мовленнєвих реакцій дитини; захопленість музикою та оригінальність придуманих ігрових сюжетів у рамках музичної композиції; створення композиції, що відповідає музичному образу, захопленість завданням, наявність словесних пояснень до малюнка.	несамостійність вибору типу рухів під музику (копіювання інших дітей), невизначеність та невпевненість рухів; стриманість чи відсутність мімічних та вокально-мовленнєвих реакцій; відсутність ініціативи та оригінальності у вигадуванні ігрових сюжетів; стандартність, стандартність сюжету та композиції в цілому; акуратність, старанність, але відсутність емоційного захоплення під час виконання рисунка.	рух, безвідносний характеру музичного твору (топтання дома, перебіжки з одного кінця залу на інший тощо.); епізодичність уваги до музики, що звучить, і переключення на заняття своїми справами; відсутність інтересу та захопленості у процесі виконання завдання; недбалість і неестетичність в оформленні малюнка (бруд, заляпаність, розлучення фарб тощо).

Творчого розвитку дітей	дає численні та емоційно яскраві характеристики музичних образів, включених у ігрове завдання. Вигадує несподівані, цікаві назви, захоплюючий, розгорнутий сюжет, що відповідають музиці за емоційним настроєм. Активно включаються в обговорення, пов'язане з підбором варіантів втілення емоційного змісту музики в міміці, жестах, рухах, інтонаціях.	уважний при сприйнятті музики, включеної в гру, дає нечисленні, але досить точні характеристики музичної образності. Вигадує назви та сюжети за аналогією з уже знайомими, схожими музичними іграми чи відомими сюжетами казок та образних історій. У процесі рухових і звукових імпрровізацій не виходить за межі освоєних раніше прийомів. Власні варіанти ігрових втілень музичних образів нечисленні.	розсіяний та неуважний у процесі сприйняття музики, включеної до гри. Не виявляє інтересу до музики, що звучить, як до імпульсу для власного фантазування. У словесному визначенні емоційного змісту музики часто каже невпопад або відмовчується, боячись сказати не те, що треба. У процесі рухових та звукових імпрровізацій не пропонує своїх варіантів, звіряє свої дії з діями інших дітей. При цьому копіює інших дітей неточно та неуважно.
Музично-слухові уявлення	співає виразно, точно інтонуючи, природним звуком. Визначає звуковий висотний рух вгору, вниз, ритмічні малюнки. Мелодія підбирається зі слуху самостійно. Чисте інтонування мелодійної лінії; слухову увагу; широкий діапазон голосу щонайменше (6-7 звуків); почуття ладу	співає не дуже чисто, інтонуючи звук, який завжди чисто, з допомогою педагога. Мелодія підбирається на інструменті зі слуху з невеликою допомогою педагога. Правильне інтонування окремих уривків; невеликий діапазон голосу (4 звуки); слухову увагу уривчасте.	співає, неточно інтонуючи, з допомогою педагога. Мелодія взагалі відтворюється на інструменті; відсутність поняття звуковисотності; немає слухової уваги

Рівень розвиненості музично-творчих здібностей в дітей віком ми визначали сумарним балом, представлений у таблиці 2.2

Таблиця 2.2

Співвідношення рівнів розвитку творчих здібностей 5-7 років

Діапазон сумарних балів	Рівень
0 6	II Початковий

7 13	С Середній
14 19	В Високий

У ході експерименту об'єктами дослідження були обрані діти старшого дошкільного віку, на яких зосереджувалася основна увага, а також педагоги дошкільної освіти, включаючи вихователів та музичних керівників, а також батьки дітей. Під час проведення дослідження була встановлена тісна співпраця з усіма учасниками освітнього процесу в закладі дошкільної освіти.

Загальний рівень музичного розвитку був визначений на основі отриманих рівневих оцінок за основними критеріями, що представлені у таблиці 2.3

Таблиця 2.3

Загальний рівень музичного розвитку дітей 5-7 років

	Завдання	Зміст умінь та навичок
Сприйняття	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вести цілеспрямовану роботу з оволодіння дітьми активним музичним словником. 2. Вчити використовувати емоційні образні характеристики з цього словника під час висловлювання про музичному творі. 3. Формувати навички передавати у позі, жестах та мовлення почуття, що виникли під час прослуховування музичного твору. 4. Вчити знаходити загальні характерні засоби художньої виразності музичному творі, поетичному слові, картині. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Емоційна чуйність на музику. 2. Усвідомлене сприйняття форми музичного твору. 3. Вміння співвіднести зміст музики з картиною. (емоційно-подібним змістом).
Виконання	<ol style="list-style-type: none"> 1. Закріпити вміння весело виконувати пісню, починати відразу після вступу, дотримуватись точного ритмічного малюнку, передавати динамічні відтінки. 2. Удосконалювати навичку точно потрапляти на перший звук і правильно брати подих перед фразами та між ними. 3. Вчити виразному виконанню, 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Спів природним звуком. 2. Чисто інтонує в зручний діапазон. 3. Співає під музичний супровід без нього. 4. Співає із задоволенням.

	<p>чітко вимовляти слова, точно інтонувати мелодію.</p> <p>4. Вчити сольного виконання раніше вивчених пісень.</p>	
Рухова імпровізація під музику	<p>1. Вчити дітей рухатися в особисто побудованих образах та напрямках: перебудовуватися відповідно до конкретних частин музики в народних танцях, знайомити дітей з різними побудовами («зірочками», «ворітцями» та ін.)</p> <p>2. Продовжити роботу над почерговою дією підгруп дітей, пар над своєчасним їх вступом, чітким матеріал закінченням дії.</p> <p>3. Уточнити, які знання дітьми елементів рухів, що зустрічаються у грі, танці, повторюючи для цього пройдений матеріал.</p>	<p>1. Виразно та ритмічно рухається.</p> <p>2. Відображає мову музики у русі.</p> <p>3. Має достатній (для свого віку) обсяг танцювальних рухів.</p> <p>4. Емоційно відгукується даний вид діяльності.</p>
Елементарне музикування	<p>1. Розвивати музично-сенсорні Можливості.</p> <p>2. Удосконалювати навички та вміння дітей грати в оркестрі на різних дитячих інструментах.</p> <p>3. Розвивати вміння слухати себе та гру інших.</p> <p>4. Вчити самостійно, виконувати знайомі співи, імпровізувати ритми, підбирати по слуху улюблені мелодії, акомпанувати собі під час співу.</p>	<p>1. Передає ритмічну пульсацію та ритмічний малюнок.</p> <p>2. Розвинене відчуття ансамблю.</p> <p>3. Вільно імпровізує поспівки.</p>
Пісенна творчість	<p>1. Удосконалювати пісенну творчість.</p> <p>2. Розвивати образну уяву, вміння виразно виконувати створювану імпровізацію, передаючи певні звуконаслідування.</p> <p>3. Скласти мелодії до казки.</p>	<p>1. Здатність знайти потрібну інтонацію у заданому жанрі, характері (на заданий текст) 2. Використовує оригінальні мелодійні звороти.</p>
Танцювальна творчість	<p>1. Вчити вільно, володіти танцювальними рухами (притопа, бавовни, кружляння та ін.).</p> <p>2. Самостійно вигадувати виразні рухи для складання композиції танцю.</p> <p>3. Розвивати почуття партнера у танцях</p>	<p>1. Здатність імпровізувати у вільному танці.</p> <p>2. Самостійно підбирати рухи відповідно до емоційно – образного змісту музики.</p>

Музично-ігрова творчість	1. Пропонувати передати у грі взаємозв'язок кількох персонажів. 2. Самостійно вигадати композицію музичної гри. Показати в різноманітних рухах персонажів: Муху, Комара, Бабка і Мураха.	1. Вміння самостійно вибрати спосіб оригінальних дій для передачі ігрового образу.
---------------------------------	---	--

У світлі показників рівня розвиненості музично-творчих здібностей на етапі початкового розвитку було використано діагностичні завдання, визначені згідно методик В. Андрущенко [78] (Додаток Б).

Головною метою цих діагностичних завдань є вивчення рівня розвиненості музично-творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку в контексті музично-ігрової діяльності.

Виявлення здатності до творчого сприйняття

Завдання полягало в творчому вираженні музики через малюнок за твіром Е. Грига «Ранок», оцінювалося за наступними критеріями:

Критерії оцінки:

В (високий рівень): Дитина передає свої відчуття та уявлення про музичний твір у малюнку і мовленнєвому висловлюванні.

С (середній рівень): Дитина передає свої відчуття та уявлення про музичний твір у малюнку, або мовленнєвому висловлюванні.

П (початковий рівень): Дитина не справляється із завданням.

Результати діагностики:

Високий рівень (5 дітей): Аделіна, Іванко, Катерина, Мілена, Софія.

Середній рівень (11 дітей): Михайло, Максим, Яна, Роман, Уляна, Каріна, Віка, Саша, Маша, Кирило, Данило.

Початковий рівень (4 дитини): Варвара, Павло, Василіса, Віктор.

Діти, які виявились на початковому рівні, зустрічали труднощі в творчому вираженні задуму, а Вітя відмовився від завдання через відсутність впевненості в своїх можливостях. Більшість виявили труднощі у висловлюванні власних думок і почуттів, часто використовуючи стандартні сюжети.

Виявлення рівня розвиненості музично-творчих здібностей дітей у виконавстві (співі)

Завдання 1: Питання-відповіді інтонації.

Критерії оцінки:

В (високий рівень): Використання мелодійних оборотів, побудованих на 3 – 4 звуках.

С (середній рівень): Використання мелодійних оборотів, побудованих на 2 звуках.

П (початковий рівень): Використання 1 звуку або промовлення.

Завдання 2: Творення мелодії на заданий текст.

Критерії оцінки:

В (високий рівень): Використання оригінального ритму та розгорнутої мелодійної лінії.

С (середній рівень): Використання найпростіших ритмічних формул та 2 – 3 звуків у мелодії.

П (початковий рівень): Ритмічне одноманітність, використання 1 звуку або промовлення.

Результати діагностики:

Високий рівень (9 дітей): Аделіна, Максим, Яна, Іванко, Данило, Катерина, Мілена, Каріна, Софія.

Середній рівень (7 дітей): Марійка, Роман, Тетяна, Олександр, Марія, Кирило, Вікторія.

Початковий рівень (4 дитини): Варвара, Віктор, Павло, Василіса.

Більшість дітей виявили високий інтерес до завдання, хоча деякі мелодії не були особливо оригінальними. Трошки дітей спробували внести цікаві елементи в свої мелодії, наприклад, рух вгору і вниз, по терції. Аделіна та Іванко продемонстрували високий творчий підхід, збагачуючи свої виконання мімікою, рухами та оригінальними інтонаційними рішеннями.

Виявлення рівня розвиненості музично-творчих здібностей

дітей у грі на дитячих музичних інструментах

Завдання 1: Твір ритмічних малюнків.

Критерії оцінки:

В (високий рівень): Оригінальні ритмічні малюнки, відмінні від малюнків педагога.

З (середній рівень): Використання засвоєних раніше ритмічних малюнків без копіювання ритму педагога.

П (початковий рівень): Копіює ритмічні малюнки педагога.

Завдання 2: Творення мелодій на металофоні.

Критерії оцінки:

В (високий рівень): Твір включає елементи мелодії та оригінальний ритм.

С (середній рівень): Мелодійна та ритмічна одноманітність.

П (початковий рівень): Просто перебирає платівки, кнопки.

Результати діагностики:

Високий рівень (9 дітей): Аделіна, Максим, Яна, Іванко, Данило, Катерина, Мілена, Каріна, Софія.

Середній рівень (8 дітей): Михайло, Роман, Уляна, Олександр, Марія, Кирило, Варвара, Василіса.

Початковий рівень (3 дитини): Павло, Віктор, Вікторія.

Діти проявили великий інтерес до завдань, особливо до гри на дитячих музичних інструментах. Велика частина виявила винахідливість та фантазію, створюючи оригінальні ритмічні малюнки та мелодії. Однак деякі діти повторювали ритмічні малюнки інших, і Віктор виявив труднощі, просто перебираючи платівки без створення мелодій.

Виявлення рівня розвиненості музично-творчих здібностей

дітей у руховій імпровізації під музику

Завдання 1: Виконавча творчість. Танцювальна композиція «Якщо добрий ти»

Критерії оцінки:

а) Музичність:

В (високий рівень): Вміє передавати характер музики, самостійно починає та закінчує рух разом із музикою, змінює рухи на кожен частину музики.

С (середній рівень): У рухах виражається загальний характер музики, темп.

П (початковий рівень): Рухи не відображають характер музики і не збігаються з темпом, ритмом, з початком та кінцем твору.

б) Емоційність:

В (високий рівень): Вміє яскраво передавати мімікою, пантомімою, жестами радість, здивування, захоплення, смуток виходячи з музики та змісту композиції, підспівує, засуджує під час руху, допомагаючи цим собі.

С (середній рівень): Передає настрій музики та зміст композиції характером рухів без яскравих проявів міміки та пантоміміки.

П (початковий рівень): Виникають складнощі у передачі характеру музики та змісту композиції рухом, міміка бідна, рухи невиразні.

Результати дослідження «Виконавчої творчості»:

Високий рівень (7 дітей): Аделіна, Іванко, Данило, Катерина, Кирило, Мілена, Софія.

Середній рівень (10 дітей): Михайло, Максим, Яна, Роман, Уляна, Каріна, Павло, Вікторія, Марія, Василіса.

Початковий рівень (3 дитини): Варвара, Олександр, Віктор.

Завдання 2: Композиційна творчість. Імпровізація «Озеро» Критерії оцінки:

в) Творчі прояви.

В – виявляє свої фантазії, вигадує свої варіанти руху передачі характеру музики, ігрового образу, використовуючи виразність жестів і оригінальні рухи.

С – виникають складнощі у вигадуванні своїх рухів передачі характеру музики, ігрового образу, але простежується прагнення цього; виконує знайомі рухи під нову музику.

П – відмовляється вигадувати свої рухи передачі характеру музики, ігрового образу, копіює рухи інших дітей та дорослого, неспроможна виконувати знайомі руху під нову музику самостійно.

Результати дослідження композиційної творчості:

Високий рівень – 6 дітей (Аделіна, Іванко, Данило, Катерина, Мілена, Софія).

Середній рівень – 12 дітей (Михайло, Максим, Яна, Роман, Уляна, Каріна, Павло, Вікторія, Олександр, Марія, Кирило, Василина).

Початковий рівень – 2 дитини (Варвара, Віктор).

При виконанні цього завдання дітям важко передати характер героїв (мімікою, пантомімікою), деякі соромилися, але більшість дітей захоплено грали свої ролі.

Після проведення діагностичного дослідження на початковому етапі експерименту проведено аналіз даних. В експерименті брала участь група дошкільнят із 20 дітей.

Система показників для зручності фіксації спостережень зведена таблицю, де проведена кількісна характеристика (див. рис. 2.1).

Показники оцінки музично-творчих здібностей дітей:

Виявлення здатності до творчого сприйняття.

Виявлення рівня розвиненості музично-творчих здібностей у виконавстві (співі).

Виявлення рівня розвиненості музично-творчих здібностей у грі на дитячих музичних інструментах.

Виявлення рівня розвитку музично-творчих здібностей у руховій імпровізації під музику.

Критерії оцінки рівнів розвиненості музично-творчих здібностей дітей у музичній діяльності:

Високий рівень (19-14 балів): Діти, які проявили високий рівень творчості та музичних здібностей.

Середній рівень (13-7 балів): Діти, які виявили середні навички та рівень розвиненості в музичній діяльності.

Початковий рівень (6-0 балів): Діти, які демонструють початковий рівень розвитку музично-творчих здібностей.

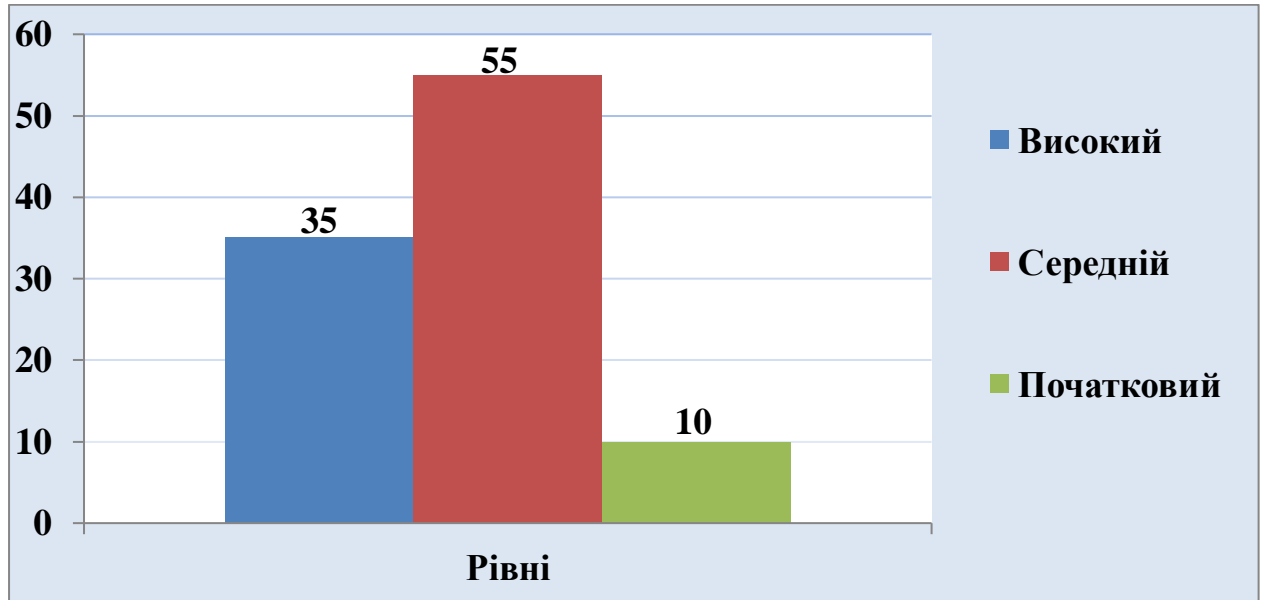


Рис.2.1 Узагальнена кількісна характеристика вихідного рівня за показниками розвиненості музично-творчих здібностей у дітей (%).

У цьому дослідженні загальний бал, який формується на основі отриманих балів дітьми під час виконання завдань, дає змогу оцінити рівень розвиненості музично-творчих здібностей учасників. Деякі з дітей, такі як Аделіна, Іванко, Катерина, Каріна, Максим, Мілена, Софія, виявили високий рівень розвитку музично-творчих здібностей.

Ці діти були вкрай активними під час виконання завдань, відзначались вмінням надавати повний опис почутого музичного твору та вдало втілювати музичні образи. Вони із задоволенням виконали роботу над творами пісеньки та ритмічним малюнком на дитячих музичних інструментах.

Деякі учасники дослідження, такі як Данило, Яна, Кирило, продемонстрували середній рівень розвитку. Їхні вміння виявилися важливими

при виконанні завдань, таких як «Намалюй музику». Вони успішно намалювали почуту музику, зуміли передати настрій своїх малюнків та пояснити свої враження.

Діти із низьким рівнем розвитку, такі як Варвара і Павел, виявилися скромними та сором'язливими, виконуючи завдання насилу. Василіса, хоча виявила себе у здатності до милування, виявляє невпевненість у власних творчих здібностях і сумує при невеликих невдачах, чекаючи підтримки дорослого. Вітя стикається з проблемами, пов'язаними з розвитком дрібної моторики, і зіткнувся із труднощами у взаємодії з дитячими музичними інструментами та висловленні власних думок.

Отже, у ході проведення діагностики були отримані результати, які свідчать про середній рівень розвиненості музично-творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку. Це свідчить про наявність емоційного виразності в жестах, міміці, пантоміміці, вокальному інтонуванні, а також володінні різноманітною гамою почуттів та ігровою роллю образності.

Для оцінки рівня розвиненості музично-творчих здібностей у дітей була використана діагностика та методика В. Моляко [85]. Проведення діагностики зазначеними методами варто керуватися рядом показників, які визначають рівень розвитку музично-творчих здібностей. Ці показники можна знайти у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Рівні розвитку музично-творчих здібностей і музично-дидактичні показники за методикою В. Моляко [85]

Високий	Середній	Початковий
Слухає музику від початку до кінця, не відволікаючись. Емоційно відгукується на музику, висловлює свої	Слухає музику від початку до кінця, трохи відволікаючись. Виявляє недостатню емоційну	Слухає музику не уважно, увага розсіяна. Ніяк не реагує на прослухане музичний твір. Не виявляє

міркування, добре орієнтується у знайомих музичних творах. Перераховує знайомі п'єси, імена композиторів, Дізнається музичний твір з вступу, та окремим частинам. Вміє висловити свої почуття в слові, міміці та пантоміміці, передає різноманітну гаму почуттів, виходячи з змісту (страх, радість, здивування, захоплення, тривога). добре інтонує та визначає неточності в інтонації своїх друзів.	чуйність на музику. Не дуже активно реагує на прослуханий музичний твір. Називає музичні твори з навідних питань педагога, плутається в назвах творів та композиторів. Дізнається музичний твір з вступу, та окремим частинам, але припускається помилок. Сумнівається точно інтонації у себе та у друзів.	жодного інтересу до музичних творів, важко з назвою музичних творів та їх авторів. Не вміє висловити свої почуття у слові, відсутня виразність у міміці, а також не співпереживає почуттям, які виражені у творі. Не розрізняє форму музичного твору Не може визначити інтонації ні в себе, ні у друзів.
Музично-слухові уявлення		
Співає виразно, точно інтонуючи, природним звуком. Визначає звуковисотний рух музики, ритмічні малюнки. Дуже чутливий до точності інтонації у співі у себе та у друзів. Відтворення добре знайомої поспівки із трьох – чотирьох звуків на металофоні. Мелодія підбирається самостійно, на слух.	Співає, не завжди чисто інтонуючи, природним звуком. Сумнівається у визначення звуковисотного руху музики та ритмічного малюнку. Відтворення добре знайомої поспівки із трьох – чотирьох звуків на металофоні. Мелодія підбирається по слуху з невеликою допомогою педагога.	Співає, неточно інтонуючи за допомогою педагога. Не визначає звуковисотне рух музики та ритмічний малюнок. Мелодія не відтворюється зі слуху на металофоні.
Відчуття ритму		
Відтворення у бавовнах, у притопах, на дитячих музичних інструментах складнішого ритмічного малюнка мелодії. Виразність рухів у відповідності характеру музики.	Відтворення у бавовнах, у притопах, на дитячих музичних інструментах більш простого ритмічного малюнка мелодії. Виразність рухів у відповідності характеру музики.	Невідповідність ритму рухів ритму музики. Не точне відтворення у бавовнах, у притопах, на дитячих музичних інструментах простого ритмічного малюнка мелодії.

Метою діагностичних завдань є вивчення рівня розвиненості музично-творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку в процесі музично-ігрової діяльності за допомогою музично-дидактичних ігор.

Ладове почуття

Завдання: Використовуючи музично-дидактичну гру «Пташки та пташенята», визначити високі та низькі звуки в межах квінти.

Критерії оцінки:

В (високий рівень): Уважно слухає музичні фрагменти, точно визначає високі, середні та низькі звуки, правильно викладає картки.

С (середній рівень): Слухає неуважно, відволікається, але може визначити верхній та низький звуки.

П (початковий рівень): Немає зацікавленості, завдання виконується невірно.

Результати діагностування ладового почуття:

Високий рівень – 8 дітей (Аделіна, Ваня, Віка, Данило, Катя, Мілена, Софія, Яна).

Середній рівень – 10 дітей (Вітя, Миша, Максим, Паша, Рома, Уляна, Каріна, Саша, Маша, Кирило).

Початковий рівень – 2 дитини (Варя, Василиса).

Музично-дидактичні ігри та методичні посібники викликають велике зацікавлення дітей, і вони з задоволенням беруть участь у таких заходах. Навіть діти, які виявляли певні труднощі, такі як Паша та Вітя, намагалися активно взаємодіяти та визначати високі та низькі звуки, хоча вони швидко втомлювалися і поверталися до своїх особистих занять.

Музично-слухові вистави

Завдання: Назвати улюблену пісню, обґрунтувати вибір, виконати її точно після вступу під музичний супровід.

Критерії оцінки:

В (високий рівень): Співає, чисто інтонуючи рух мелодії.

С (середній рівень): Співає, не точно, відволікається, але чує закінчення вступу.

П (початковий рівень): Інтонування відсутнє, не точний текст.

Результати діагностування музично-слухових уявлень:

Високий рівень – 12 дітей (Аделіна, Ваня, Вікторія, Данило, Катерина, Кирило, Марія, Мілена, Максим, Роман, Софія, Яна).

Середній рівень – 7 дітей (Василіса, Варвара, Віктр, Михайло, Карина, Олександр, Уляна).

Початковий рівень – 1 дитина (Павло).

Діти з проявом високого інтересу виконали завдання. Усі демонстрували свої музичні здібності, навіть ті, хто раніше був менш активний, такі як Василіса, Варвара та Віктор, хоча були невеликі неточності. Максим виявив виключно творчі здібності, рухливість та високу дикцію у виконанні пісні «Барабан» із мультфільму «Фіксики». Паша відмовився виконувати завдання, вказавши, що не хоче це робити.

Відчуття ритму

Дослідження рівня розвитку музично-творчих здібностей дітей в процесі танцювальної активності

Завдання:

Дитина рухається відповідно до тричастинної форми музичного твору. Оцінюється здатність дитини вчасно реагувати на зміну музичної фрази, виконувати рухи правильно та емоційно.

Критерії оцінки:

В (високий рівень): Зміна рухів під музику, виконання рухів правильно, наявність почуття пульсу.

С (середній рівень): Бажання рухатися під музику, відсутність емоційних рухів, відсутність зміни рухів під музику.

П (початковий рівень): Мала рухова реакція на музику.

Результати діагностування почуття ритму:

Високий рівень – 6 дітей (Аделіна, Ваня, Катерина, Мілена, Софія, Яна).

Середній рівень – 10 дітей (Михайло, Максим, Роман, Уляна, Каріна, Вікторія, Олександр, Марія, Кирило, Данило).

Початковий рівень – 4 дитини (Варвара, Павло, Василица, Віктор).

Під час виконання завдань, багатьом дітям було складно самостійно вибирати танцювальні рухи. Більшість дітей відчували себе неспроковлі,

невпевнено. Активніше демонстрували творчий підхід до завдання Аделіна, Мілена та Софія, організовуючи дітей на творчі завдання і пропонуючи свої танцювальні рухи, що відзначалися якісною реакцією на музичний характер.

Аналіз результатів:

Система показників для спостережень зведена в таблицю, яка містить кількісні характеристики (див. Рис. 2.2).

Рівні розвиненості музично-творчих здібностей:

Високий – 19-14 балів;

Середній – 13-7 балів;

Початковий – 6-0 балів.

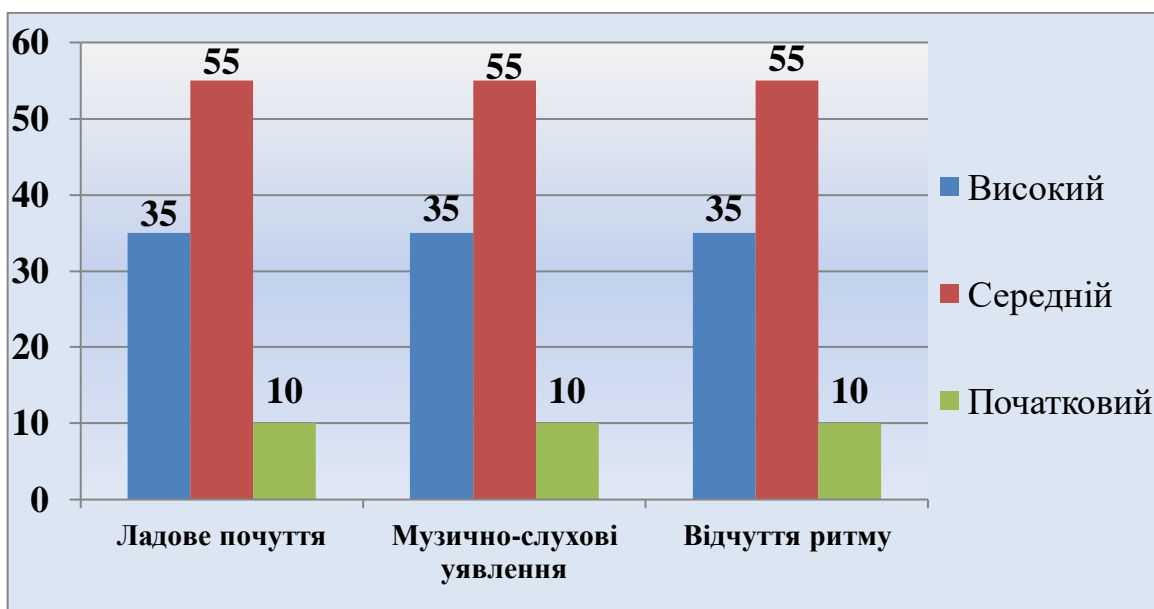


Рис 2.2 Узагальнені данні за рівнями розвиненості музично-творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку з музично-дидактичним показниками

Рівень розвитку Музично-творчих Здібностей у Дітей Старшого дошкільного віку: Аналіз та Висновки

У ході дослідження рівня розвитку музично-творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку були виявлені наступні результати.

Діти із початковим рівнем: 3 дитини.

Діти із середнім рівнем: 7 дітей.

Діти із високим рівнем: 10 дітей.

За отриманими даними, можна зробити висновок, що результати діагностики виявили високий рівень розвиненості музично-творчих здібностей у більшості дітей старшого дошкільного віку в умовах музично-дидактичної гри. Це включає численні та емоційно-яскраві характеристики музичних образів, володінням звуковисотним, ритмічним та тембровим слухом, а також чистим інтонуванням мелодійної лінії та природнім звуком.

Рівнів розвитку музично-творчих здібностей у відсотковому відношенні склали: високий рівень – 50%; середній рівень – 37%; початковий рівень – 13%.

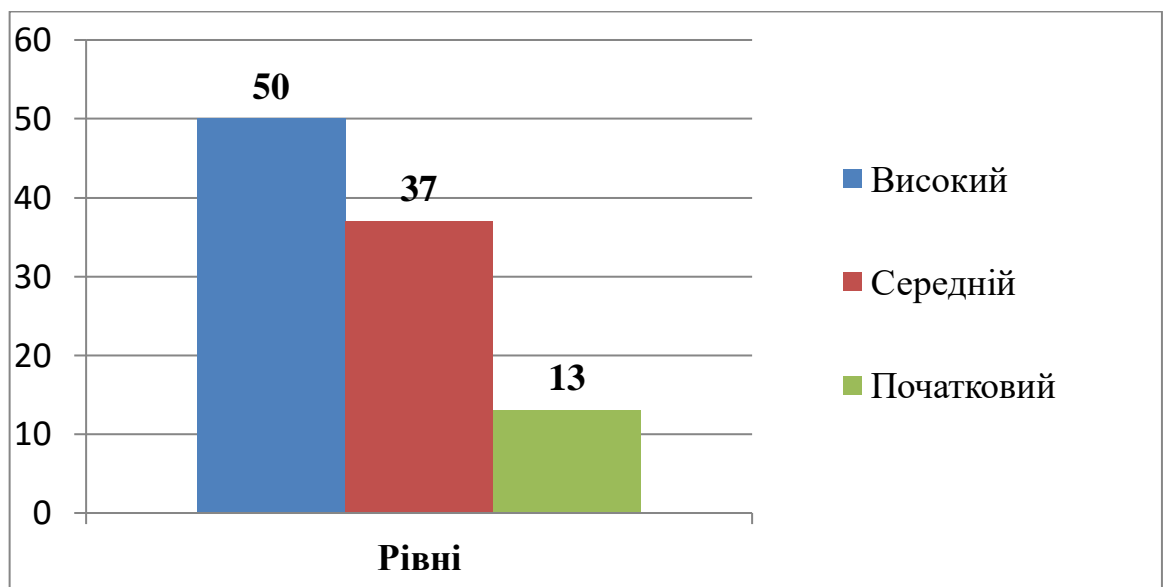


Рис 2.3 Показники рівня розвиненості музично-творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку (%)

Ці результати говорять про загальну позитивну тенденцію в розвитку музично-творчих здібностей серед дітей даної вікової групи. Однак, важливо продовжувати стимулювати цей розвиток та вдосконалювати методи навчання для досягнення ще більших успіхів у вихованні творчо обдарованої музичної молоді.

З індивідуальним поглядом на творчий потенціал кожної дитини, можна відзначити, що особливо високий рівень розвитку музично-творчих здібностей демонструють такі вихованці: Аделіна, Ваня, Вікторія, Данило, Катерина,

Карина, Кирило, Максим, Мілена, Софія. Ці діти виявилися не лише активними, але й відзначилися високим рівнем ефективності у виконанні завдань, не зіткнувшись із серйозними труднощами. Їх талановитість проявилася у здатності надавати повний опис відчуттів від музичного твору та вдало втілювати музичні образи.

Велике захоплення своєю роботою вони виявили під час виконання творчих завдань, таких як створення музичної пісеньки та ритмічного малюнку на дитячих музичних інструментах. Вони беззастережно і з ентузіазмом виконували завдання, продемонструвавши високий рівень музично-творчого майстерства.

З іншого боку, у більшості дітей виявлено середній рівень розвитку. Наприклад, Данило, Яна та Кирило виділилися своїми навичками при виконанні завдання «Намалюй музику», де вони не лише успішно відтворили почуту музику на папері, але і вдало описали настрої своїх малюнків, виражаючи власну позицію.

Деякі діти, такі як Варвара та Павло, демонстрували низький рівень розвитку, проявляючи сором'язливість та відмову від завдань, які вони виконували механічно та невпевнено. В іншому випадку, Василиса, хоч і проявила здатність до емоційного сприйняття музики, виявилася не впевненою в своїх творчих здібностях та шукала підтримку та похвалу у дорослих. Віктор, з своєю проблемою в розвитку дрібної моторики, зазнавав труднощів у взаємодії з дитячими музичними інструментами та виявляв складнощі у висловленні своїх думок.

У процесі нашого наукового вивчення виявлено, що під час виконання діагностичних завдань діти взяли активну участь у музично-творчій діяльності, проявляючи цікавість та жвавість. Вони висловлювали своє ставлення до музики, намагаючись подати обґрунтовані відповіді, навіть якщо важко було ретельно аргументувати свою точку зору. Враховуючи імпровізаційні завдання, діти виявили велику уяву та фантазію.

Однак були помічені труднощі у сприйнятті художнього образу в їх роботі. Більшість дітей застосовували схожі засоби виразності та копіювали одне одного, рідко супроводжуючи творчий процес коментарями. З'ясувалося, що у деяких випадках діти відчували себе невпевнено при вирішенні завдань та очікували на педагогічну підтримку та заохочення.

Необхідно відзначити успішне вивчення дітьми програми музичного виховання. Систематична та планомірна робота, спрямована на постійне ускладнення музичного матеріалу та творчих завдань, може призвести до високих результатів у розвитку музично-творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку у ході музично-ігрової діяльності.

Отже, можна зробити невтішний висновок, що педагогічна діагностика становить важливий компонент у розвитку музично-творчих здібностей. Її мета полягає в визначенні вихідного рівня розвиненості музично-творчих здібностей за заданими критеріями. Зокрема, це включає розкриття рівня емоційної сфери дітей у музично-ігровій діяльності, проявлення емоційного виразу в жестах, міміці, пантоміміці та вокальному інтонуванні. Також важливими аспектами є взаємовідносини між дітьми у колективній творчості, виявлення доброзичливості, відкритості та бажання активної участі у групі.

Педагогічна діагностика також оцінює творчий розвиток дітей у елементарному музикуванні. Це включає численні та емоційно-яскраві характеристики музичних образів, засвоєння звуковисотного, ритмічного та тембрового слуху, чисте інтонування мелодійної лінії та натуральний звук. Ці аспекти визначають рівень розвитку музично-творчих здібностей дітей у контексті музично-ігрової діяльності.

2.2. Аналіз результатів проведеної дослідно-експериментальної роботи

На початковому етапі дослідницької роботи виявлено, що рівень розвитку музично-творчих здібностей в дітей старшого дошкільного віку розподілений

наступним чином: 50% дітей виявили високий рівень розвитку, 37% – середній рівень, тоді як 13% мали початковий рівень. Ці результати служать основою для створення циклу занять з музично-ігрової діяльності, спрямованого на розвиток музично-творчих здібностей у дітей цього вікового періоду.

Розроблений цикл занять передбачає врахування педагогічних умов, сприяючих ефективності навчання:

Забезпечення емоційного комфорту дитини.

Використання особистого прикладу в творчому підході до вирішення завдань.

Урахування індивідуальних та вікових особливостей дітей дошкільного віку.

Педагогічна діяльність показала, що для ефективного розвитку музично-творчих здібностей у музично-ігровій діяльності необхідність проходження кількох етапів, таких як накопичення вражень та вміння передавати характерні риси музичних образів, створення комфортної ситуації для дітей, стимулювання самовираження та творчих здібностей, аналіз музично-мистецьких витворів, передавання художніх образів за допомогою різних засобів виразності.

Доцільно використовувати музично-педагогічне обладнання на заняттях, таке як музичні іграшки та інструменти, музично-дидактичні ігри, звукові та екранні посібники, а також записи класичної музики, костюми та атрибути, для створення позитивного досвіду та поглибленого вивчення музичного матеріалу.

У процесі комплексних музичних занять для дітей віком визначено ряд важливих результатів. Перш за все, розвивається вміння самостійно та творчо застосовувати різні художні засоби, такі як фарби, форми, музичні звуки, та поетичні висловлювання для реалізації своїх задумів. Це сприяє синтезуванню музичного досвіду та формуванню творчого підходу до власної творчості.

Паралельно з цим накопичується досвід спільної роботи, що сприяє формуванню моральних засад взаємовідносин між дітьми. Кожне заняття націлене на наочне виділення результатів творчого розвитку всіх дітей та

виявлення індивідуальних інтересів та здібностей кожної дитини. Це сприяє створенню радісної та творчої атмосфери спілкування як серед дорослих, так і серед дітей, що сприятливо впливає на прояв естетичних якостей та готовності до школи.

Загальна мета цих занять полягає в розвитку творчих здібностей дітей через музичну діяльність, роблячи їхнє життя найцікавішим, змістовним та наповненим радістю музичної творчості. Кожне завдання на занятті має спеціально визначений показник музично-творчих здібностей, спрямований на досягнення визначеної мети представлено додаток Ж.

На проведених заняттях ми широко використовували гру як основний метод взаємодії з дітьми, оскільки вона є найбільш провідним видом діяльності для дитини-дошкільника. Музична гра, зокрема, виявилася ефективним засобом соціалізації дітей цього вікового періоду.

Після ретельного вивчення можливостей та важливості музично-ігрової діяльності у формуванні музично-творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку ми прийшли до висновку, що цей вид діяльності є одним з насичених і доступних методів залучення дітей до творчості та розвитку музичного мистецтва, що сприяє вихованню особистості.

Музична гра сприяє розвитку творчих здібностей, вмінню рухатися під музику, а також сприяє розвитку емоційної чуйності та сприйнятливості. Важливо відзначити, що музична гра також є ефективним інструментом для самовираження та самореалізації дитини. Цей метод сприяє творчому розвитку дітей, допомагаючи їм виявляти власний потенціал через музичний вираз та взаємодію з оточуючим світом [75, с. 23].

Запропоновані завдання спонукали дітей до самостійних творчих вчинків та поглиблення в світ музики, введення їх у різноманітні аспекти музичної діяльності та розкриття пізнавально-естетичної цінності музики та музичного вираження. Присутність сюжету на заняттях сприяла розвитку творчих процесів та сприяла взаємодії дітей в різних аспектах навчального процесу. Кожен вид

музичної діяльності супроводжувався різноманітними завданнями, спрямованими на розвиток творчих здібностей, від імпровізації в співі до виконання ритмічних дій, музично-драматичних ігор та дидактичних завдань.

Ці заняття не лише робили життя дітей цікавішим і насиченим, але й сприяли їх об'єднанню в процесі творчої підготовки, дозволяючи кожному виявити себе по-своєму. Вони включали в себе літературні елементи (загадки, вірші, короткі прозові відомості), візуальні компоненти (розгляд ілюстрацій, репродукцій картин, презентацій), а також музичні компоненти (слухання звуків природи та творів композиторів). Сюжетна лінія, яка об'єднувала різні завдання, сприяла цілісному сприйняттю теми та збільшувала зацікавленість дітей у навчальному процесі, підвищуючи ефективність занять в цілому.

Висновки до розділу 2

В ході проведеної експериментальної роботи щодо проблеми розвитку творчого самовираження дітей старшого дошкільного віку в процесі музичної діяльності було визначено, що старший дошкільний вік є ключовим етапом в періоді дитинства, де відбувається активне формування фундаменту для творчого самовираження.

Дослідивши можливості та значення музично-ігрової діяльності у розвитку музично-творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку, було прийнято висновок, що музично-ігрова діяльність є одним з найдоступніших засобів залучення дітей до творчості, музичного мистецтва та виховання особистості через призму музичного вираження. У цьому виді діяльності поєднуються музика, рух та слово, що створює умови для всебічного розвитку дітей. Музика та різні форми музичної діяльності мають специфічні можливості впливу на формування особистості дитини, оскільки музика сприймається емоційно та впливає на розвиток почуттів дитини. Музично-ігрова діяльність в цьому віці сприяє систематизації музично-естетичних уявлень та формуванню художньо-естетичного смаку.

На початковому етапі нашої дослідницької роботи ми ставили перед собою завдання виявлення рівнів розвиненості музично-творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку. Для досягнення цієї мети ми визначили три основних критерії: розвиненість емоційної сфери у дітей під час музично-ігрової діяльності, розвиток міжособистісних відносин у колективній творчості та творчу розвиненість у елементарному музикуванні.

Для проведення діагностики ми використали критерії, які були визначені науковою літературою та врахуванням передового досвіду. Зазначені критерії включають емоційну віддзеркаленість на музику, творчий розвиток дитини та музично-слухові уявлення.

Ці параметри дозволили нам отримати об'єктивну оцінку рівня музично-творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку, а також визначити основні аспекти їхнього творчого потенціалу.

Особливості емоційності старших дошкільнят можна успішно використовувати для розвитку емоційної виразності в їхніх жестах, міміці, пантоміміці та вокальному інтонуванні. Важливо спрямовувати цю діяльність на розвиток різноманітної гами почуттів та вміння грати роль у ігровій образності, виражаючи свої музично-творчі здібності. Це може бути оцінено за критерієм розвиненості емоційної сфери у дітей під час діяльності.

Особливості відносин з однолітками також можуть бути використані для розвитку доброзичливості, відкритості та участі в групових іграх. За цим критерієм оцінюється розвиненість міжособистісних відносин у дітей у колективній творчості.

Емоційні особливості старших дошкільнят, також використовуючи численні та емоційно-яскраві характеристики музичних образів, можуть допомогти розвивати їхнє звуковисотне, ритмічне і темброве сприйняття, а також чисте інтонування мелодійної лінії. Це враховується за критерієм творчої розвиненості дітей в музиці.

Отже, облік цих особливостей емоційності може бути корисним під час вибору тематики музично-ігрової діяльності, сприяючи більш повному розвитку музично-творчих здібностей у старших дошкільнят.

На основі виокремлених критеріїв та показників визначено рівні розвиненості музично-творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку у музичній діяльності: високий, середній, початковий.

В результаті експериментальної нашого дослідження перевірки рівня розвитку творчого самовираження дітей старшого дошкільного віку в процесі музичної діяльності в закладі дошкільної освіти на початковому етапі дослідницької роботи показали, 37% – середній рівень розвитку музично-творчих здібностей, 13% – початковий рівень та 50% – високий рівень. Отримані дані зорієнтували нас на розробку циклу занять із музично-ігрової діяльності (художні, літературні та музичні твори), спрямований на розвиток музично-творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку з урахуванням індивідуальних та вікових особливостей дітей старшого дошкільного віку.

ВИСНОВКИ

У наш час, коли питання про розвиток художньо-естетичного смаку у молодшому поколінні стоїть особливо гостро, одним з ключових аспектів цього процесу є рівень розвиненості музично-творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку. Цей період є сприятливим для формування художньо-естетичних якостей, зокрема музично-творчої активності у дітей.

В ході теоретичного аналізу психолого-педагогічної, музичної, наукової та методичної літератури з проблеми розвитку творчого самовираження дітей старшого дошкільного віку у процесі музичної діяльності, виявлено, що це питання є об'єктом вивчення багатьох наук, таких як філософія, психологія та педагогіка.

У філософському аспекті роботи К. Абульханова, О. Антонова-Турченко, Л. Дробот, Г. Балла, І. Біла, Н. Ніколаєнко, В. Кременя та інших представляють сучасне уявлення про проблеми розвитку музично-творчих здібностей дітей. Щодо психологічного аспекту, роботи Л. Вигодського, О. Запорожця, Е. Ільїна, О. Кононко, Г. Костюка, Н. Кузьміна, Л. Курило, В. Моляко, В. Роменця, С. Рубінштейна та інших розглядають психологічні аспекти проблеми розвитку творчого самовираження дітей в музичній діяльності.

Ряд видатних педагогів, таких як Л. Артемова, А. Богуш, Н. Ветлугіна, Е. Вільчковський, Л. Друбецька, Н. Євстігнеєва, К. Завалко, О. Кульчицька, О. Листопад, О. Семенов та інші, досліджували питання творчого розвитку дітей у своїх педагогічних практиках. Роботи С. Матвієнко, І. Міхіна, І. Оніщук, А. Шевчук та інших зосереджувалися на вивченні творчої активності дітей дошкільного віку у напрямі музичної діяльності.

Під час аналізу різноманітної літератури, зосередженої на психології, педагогіці, музиці та методиці, яка стосується розвитку творчого самовираження старших дошкільнят у музичній діяльності, і враховуючи як вітчизняні, так і закордонні наукові джерела, було визначено сутність концепції «музично-творчі здібності». Це поняття визначає процес педагогічної взаємодії

між вихователями та дітьми, спрямований на розвиток творчої активності дитини у музичній сфері.

2. У нашому науковому дослідженні ми встановили, що старший дошкільний вік є періодом, коли формується основа творчого розвитку у дітей. Особливості емоційності старших дошкільнят стає важливим ресурсом для розвитку виразності емоцій у жестах, міміці, пантоміміці та вокальному інтонуванні. Специфіка їхніх почуттів і роль у творчому самовираженні виявляється через музично-творчі здібності, що є нашим критерієм для оцінки емоційної сфери дітей.

Взаємини з однолітками розвиваються в напрямку позитивних якостей, таких як доброзичливість та відкритість. Діти виявляють бажання активно взаємодіяти у групі, створювати нові ігри та володіють необхідними соціальними навичками, такими як етикет у спілкуванні з дорослими та іншими дітьми. Їхня спроможність до імпровізацій у творчому виконанні пластичних та інтонаційно-мовленнєвих імпровізацій є показником розвиненості міжособистісних відносин у колективній творчості.

Особливості емоційності старших дошкільнят додають барв і емоційного насичення у численні та яскраві характеристики музичних образів, включених у ігрові завдання. Володінням звуковисотним, ритмічним і тембровим слухом, чистим інтонуванням мелодійної лінії та вмінням виражати природний звук їхня творча розвиненість в музиці виявляється як ключовий критерій при виборі тематики музично-ігрової діяльності.

3. Початковий етап нашого дослідження мав на меті визначення рівнів розвиненості музично-творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку, використовуючи тривалі критерії. Ми зосередили увагу на трьох основних аспектах: емоційній сфері участі дітей у музично-ігровій діяльності, розвиненості міжособистісних відносин у колективній творчості та творчому розвитку дітей у простих музичних виявах.

Для здійснення діагностики ми визначили кілька критеріїв, що враховують активність дітей у музичній діяльності. Емоційна реакція на музику, творчий розвиток дітей та їхнє музично-слухове уявлення визначені як ключові аспекти, що визначають музично-творчі здібності у старших дошкільників. Ці критерії відображають різні аспекти творчого вияву в музичній сфері та слугують фундаментом для подальшого розвитку та впровадження цільових програм для цільового розвитку цих здібностей.

Музично-ігрова діяльність включає в себе музику, рух та слово, що стає ефективним інструментом для комплексного розвитку дітей. Музика, разом з різними формами музичної діяльності, має унікальні можливості впливу на формування особистості дитини. Емоційне сприйняття музики відіграє ключову роль у розвитку почуттів малюка. У ході музично-ігрової діяльності дитячі музично-естетичні уявлення систематизуються, а художньо-естетичний смак поступово формується.

Ця форма діяльності виявляється не лише ефективним методом виховання музичних здібностей, але й сприяє гармонійному розвитку особистості дитини, роблячи навчання цікавим та захоплюючим.

4. В ході нашого наукового експерименту, проведеного для визначення рівня творчого самовираження дітей старшого дошкільного віку в музичній діяльності у дошкільному закладі на початковому етапі дослідження, отримані результати свідчать про те, що 37% мають середній рівень розвитку музично-творчих здібностей, 13% демонструють початковий рівень, тоді як у 50% дітей виявлений високий рівень розвитку.

Важливо враховувати, що проведене дослідження не охопило всі аспекти даної проблеми і потребує подальшого вивчення впливу музичних творів на розвиток музично-творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку, враховуючи їхні індивідуальні та вікові особливості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Абульханова К. О. Методологічне значення категорії суб'єкта для сучасної психології. Людина. Суб'єкт. Вчинок: Філософсько-психологічні студії / за заг. ред. В. О. Татенка. Київ: Либідь, 2006. С.37–52.
2. Амонашвили Ш. А. Размышления о гуманной педагогике. Москва: Издательский Дом Шалвы Амонашвили, 1996. 494 с.
3. Андрущенко Т. К. Теоретико-методичні засади формування здоров'язбережувальної компетентності в дітей дошкільного віку : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.08 / Андрущенко Тетяна Костянтинівна. Умань, 2015. 504 с.
4. Аллояров Х.А. Музикотерапія у працях Аль-Фарабі. Музична психотерапія: Посібник-хрестоматія. Київ : ІЗМН, 1997. С. 25-26.
5. Артемова Л. В. Педагогіка і методика вищої школи: навчально-методичний посібник для викладачів, аспірантів, вихователів магістратури / Л. В. Артемова. Київ. Кондор, 2008. 272 с.
6. Антонова О. Є. Акмеологічний підхід до визначення сутності обдарованості. Проблеми освіти: зб. наук. пр. Житомир-Київ, 2015. Вип. 84. С. 36–40.
7. Антонова О. Є. Розвиток творчого потенціалу майбутнього вчителя як фактор його професійної самореалізації. Життєтворчість особистості: концепція, досвід, проблеми: наук.-метод. зб. / за ред. І. Г. Єрмакова, Г. М. Несен. Запоріжжя: Хортицький навчально-реабілітаційний багатопрофільний центр, 2006. С. 553–561.
8. Антошак О., Ганжала І., Ніколаєнко Н. Розуміння. Розум. Творчість. Київ: Вид. дім «Шкіл. світ»: Вид. Л. Галіцина, 2006. 112 с.
9. Антонова-Турченко О.Г., Дробот Л.С. Музична психотерапія: Посібник-хрестоматія. Київ : ІЗМН, 1997. 260 с.
10. Базовий компонент дошкільної освіти / наук. кер. А.М. Богуш; авт. кол. : А.М. Богуш, Г.В. Беленька, О.Л. Богініч та ін. // Спецвип. журн.

«Вихователь-методист дошкільного закладу». Київ. 2021. 30 с.

11. Балл Г. О. Сучасний гуманізм і освіта: соціально-філософські та психолого-педагогічні аспекти / АПН України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка, Рівнен. міськвиконком, Відд. освіти, Рівнен. наук.-практ. лаб. гуманізації навчання. Рівне: Ліста-М, 2003. 128 с.

12. Бартків О. Готовність педагога до інноваційної професійної діяльності. Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2010. № 1. С. 52–58.

13. Бех І. Д. Виховання особистості: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Либідь, 2008. 848 с.

14. Бєленька Г. В. Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу: монографія. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2011. 319 с.

15. Біла І. М. Психологія дитячої творчості. Київ: Фенікс, 2014. 200 с.

16. Богуш А., Гавриш Н., Котик Т. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах .с.103

17. Богуш А., Березовська Л. Творче самовираження дошкільників у художньо-мовленнєвій діяльності: монографія. Одеса: М. П. Черкасов, 2008. 202 с.

18. Богініч О. Л. Шляхи вдосконалення системи підготовки фахівців дошкільної освіти URL :http://intellectinvest.org.ua/pedagogical_science_arhiv_pn_n1_2008_st_9

19. Вакуленко В. М. Акмеологічний підхід у теорії й практиці вищої педагогічної освіти України, Білорусі, Росії (порівняльний аналіз): автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 / Луганський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Луганськ, 2008. 44 с.

20. Вачевський М. В. Теоретико-методичні засади формування у майбутніх маркетологів професійної компетенції / Дрогобицький держ. педагогічний ун-т ім. Івана Франка. Київ: ВД «Професіонал», 2005. 363 с.

21. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 170 000 слів / автор, кер. проекту, гол. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2002. 1428 с.
22. Вербець В. В. Педагогічна діагностика формування духовно-творчого потенціалу студентської молоді: монографія / М-во освіти і науки України. РДГУ. Рівне: РДГУ, 2005. 383 с.
23. Ветлугіна Н.А. Музичний розвиток дитини. Київ : Радянська школа, 1978. 252 с.
24. Вільчковський Е. С., Денисенко Н. Ф., Шевченко Ю. М. Інтеграція рухів і музики у фізичному розвитку дітей старшого дошкільного віку : навч.-метод. посіб. Тернопіль : Мандрівець, 2011. 128 с
25. Выготский Л. С. Педагогическая психология / под. ред. В. В. Давыдова. Москва: АСТ; Астрель, 2010. 671 с.
26. Гаврилюк С. М. Професійна підготовка майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до педагогічної творчості: теорія і методика: монографія / Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань: Сочінський [вид.], 2015. 351 с.
27. Гавриш Н. В. Розвиток мовленнєво-творчої діяльності в дошкільному дитинстві : дис. доктора пед. наук: 13.00.02. Київ. 2002. 438 с.
28. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / гол. ред. С. Головка. Київ: Либідь, 1997. 374 с.
29. Гончаренко Ю. О., Кошель А.П., Кошель В.М., Олексієнко В.В. До проблеми розвитку творчих здібностей як складової професійної компетентності вихователів дітей дошкільного віку URL: <https://previous.scientia.report/index.php/archive/issue/view/07.04.2023>.
30. Гузій Н. Педагогічний професіоналізм з позицій особистісно зорієнтованих методологічних стратегій. Освіта для сучасності: зб. наук. пр.: у 2 т. / М-во освіти і науки України, Нац. акад. пед. наук України, Нац. пед. унт ім. М. П. Драгоманова, Ком. пед. наук Пол. акад. наук, Наук. т-во «Польща-Україна», Ін-т пед. освіти і освіти дорослих Нац. акад. пед. наук України, Асоц.

ректорів пед. ун-тів Європи. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. Т. 1. С. 494–507.

31. Гузій Н. В. Основи педагогічного професіоналізму: навч. посібник; Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2004. 156 с.

32. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. 3-те вид., випр. Київ: Академвидав, 2015. 302 с.

33. Дмитрієва С. М. Психологічні особливості педагогічної співтворчості викладача і студента: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / АПН України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. Київ, 1996. 24 с.

34. Дмитрієва С.М., Психологічні особливості комунікативних бар'єрів у міжособистістному спілкування . За ред. Саух І.В. с. 247 – 250 .

35. Євстігнеєва Н.І. Підготовка майбутніх учителів до використання музики як засобу саморегуляції функціональних станів учнів : дис... канд. пед. наук. Вінниця, 2005. 246 с.

36. Ємчик О. Г. Основи розвитку творчого потенціалу майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу: навчально-методичний посібник. Луцьк: ПВД «Твердиня», 2017. 164 с.

37. Завалко К.В. Педагогічна інноватика в теорії та практиці музичної освіти: монографія. Черкаси : Черкаси. ЦНП, 2013. 520 с.

38. Загородня Л. П., Тітаренко С. А. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного закладу. Суми : Університетська книга, 2010. 319 с.

39. Закон України «Про дошкільну освіту» № 2628-III від 11.07.2001 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2628-14> (Дата звернення: 19.10.2022).

40. Запорожец А. В. Избранные психологические труды: в 2 т. Психология развития ребенка (ред. В. В. Давыдова, В. П. Зинченко) М. Педагогика. Т. 1: Психологическое развитие ребенка. 1986. 318 с.

41. Здібність, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / за ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики. Житомир: Рута, 2006. 320 с.

42. Зязюн І. А. Інтелектуально-творчий розвиток особистості в умовах неперервної освіти. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: монографія / за ред. І. А. Зязюна. Київ: Видавництво «Віпол», 2000. С.11–57.

43. Ильин Е. П. Психология творчества, креативности, одаренности: учеб. пособие. Санкт-Петербург: Питер, 2009. 434 с. (Серия «Мастера психологии»).

44. Калуська Л.В. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Соняшник». Тернопіль : Мандрівець, 2014. 144 с.

45. Кан-Калик В. А., Никандров Н. Д. Педагогическое творчество. Москва: Педагогика, 1990. 144 с.

46. Карпова Е. Е., Нестеренко В. В. Теоретичні засади індивідуалізації професійної підготовки майбутніх педагогів в умовах заочного навчання у вищому навчальному закладі: монографія. Одеса: Букаєв Вадим Вікторович, 2012. 195 с.

47. Кононко О. Л. Виховуємо соціально компетентного дошкільника: навчально-методичний посібник до Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / О.Л. Кононко – К.: Світич, 2009.–208 с.

48. Кононко О. Л. Дитяча креативність крізь призму Базової програми «Я у Світі». 2008. № 7. С. 3–7.

49. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. Київ : Радянська школа, 1989. 608 с.

50. Кошель А.П. Використання елементів арт-терапії в роботі з дітьми дошкільного віку. Актуальні проблеми навчання і виховання в умовах інтеграційних процесів в освітньому та науковому просторі : збірник тез доповідей III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 6 листопада 2020 р., Мукачево: МДУ, 2020. С. 251-254.

51. Кошель А., Кошель В., Олексієнко В., Гончаренко Ю. До проблеми розвитку творчих здібностей як складової професійної компетентності вихователів дітей дошкільного віку. URL :

<https://previous.scientia.report/index.php/archive/article/view/868>(дата звернення: 10.02.2023).

52. Кошель А. П. Здоров'язбережувальні технології в закладах дошкільної освіти : навч.-метод. посібник URL: erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/3660 (дата звернення: 10.02.2023).

53. Кошель А.П., Кошель В.М. Розвиток творчої особистості дошкільника в умовах ДНЗ. URL : [rpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/3120/1/Розвиток творчої особистості дошкільника в умовах ДНЗ. pdf.](http://rpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/3120/1/Розвиток_творчої_особистості_дошкільника_в_умовах_ДНЗ.pdf) (дата звернення: 10.02.2023).

54. Кошель В. М., Іващенко С. Б. До проблеми створення іміджу закладу дошкільної освіти», InterConf, (33). URL <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/article/view/5311> (дата звернення: 10.02.2023).

55. Кошель В.М., Юрченко Н.В. Використання інноваційних технологій для самовдосконалення майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в професійній діяльності. 2-ге видання. URL: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=bfsGOicAAAAAJ&citation_for_view=bfsGOicAAAAAJ:hC7cP41nSMkC (дата звернення: 10.03.2023).

56. Кошель В.М., Донець І.О. Розвиток рухових якостей дітей дошкільного віку інтеграційним комплексом рухів і музики в закладах дошкільної освіти. URL: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=bfsGOicAAAAAJ&citation_for_view=bfsGOicAAAAAJ:mVmsd5A6BfQC (дата звернення: 10.03.2023).

57. Кошель В. М., Новик М. В. Використання музикотерапії в умовах освітнього процесу закладів дошкільної освіти. URL:

erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/7453 (дата звернення: 10.03.2023).

58. Крутій К. Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу : монографія : у 2-х ч. Ч. 1 : Концепції, проектування, технології створення. Запоріжжя ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2009. 320 с.

59. Кічук Н. В. Формування творчої особистості вчителя. Київ: Либідь, 1991. 217 с.

60. Клепіков О. І. Творчість: істина, краса, благо. Київ: Знання, 1996. 295 с.

61. Конституції України URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution> (дата звернення: 17.04.2023).

62. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / за ред. Л. М. Проколієнко. Київ: Рад. школа, 1989. 612 с.

63. Кремень В. Г. Трансформації особистості в освітньому просторі сучасної цивілізації. Педагогіка і психологія. 2008. № 2 (59). С. 5–14.

64. Кульчицька О. І. Пізнаємоздібності // Крок за кроком: посібник / Л. В. Артемова, О.І. Кульчицька , Н.М. Голота, І.В. Сухорукова . Київ. Кобза 2003.с.48 – 50.

Кузьмина Н. В. Творческий потенциал специалиста. Акмеологические проблемы развития. Гуманизация образования. Психолого-педагогический международный журнал. 1995. № 1. С. 41–53.

65. Кульчицька О. І. Методика діагностики інтелектуальної обдарованості. Обдарована дитина. 2007. № 1. С. 39–41.

66. Курило Л. С. Розвиток творчого потенціалу дошкільника. Культура і розвиток особистості: міфи та реалії в психології та педагогіці: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Луцьк, 24–25 червня 2009 р.). / за ред. І. Ю. Філіпової. Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2009. С. 190–194.

67. Лист МОН від 02.09.2016 № 1/9-454 «Щодо організації роботи з музичного виховання дітей у дошкільних навчальних закладах». URL: <https://imzo.gov.ua/2016/09/08/list-mon-vid-02-09-2016-1-9-454-shhodo-organizatsiyi-roboti-z-muzichnogo-vihovannya-ditey-u-doshkilnih-navchalnih-zakladah/> (дата звернення: 03.05.2023).

68. Листопад О. А. Теоретико-методичні засади формування професійно-творчого потенціалу майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів: монографія / Держ. закл. «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського». Одеса: Бондаренко М. О., 2015. 327 с.

69. Литвиненко С. А. Креативність як загальна здібність до творчості: сучасні підходи. Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. Полтава, 2006. Вип. 3 (50). С. 215–219. (Серія: Педагогічні науки).

70. Малашевська І.А. Музичне навчання дошкільників і молодших школярів на основі оздоровчо-розвивального підходу : монографія. Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.) : ФОП Домбровська Я.М., 2016. 210 с.

71. Малашевська І.А., Демидова С.К. Програма оздоровчо-освітньої роботи з дітьми старшого дошкільного віку «Веселкова музикотерапія» : парціальна програма та методичні рекомендації. Тернопіль: Мандрівець, 2015. 44 с.

72. Матвієнко С. І. Теорія та методика музичного виховання дітей дошкільного віку : навч. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 297 с.

73. Методичні рекомендації написання і захисту кваліфікаційної роботи за спеціальністю 012 Дошкільна освіта / С. І. Стрілець В. М. Кошель, А. П. Кошель, А. О. Міненок. URL <https://drive.google.com/file/d/1lqXrMJsRlCfHnCGsI2wEhG4jfY3uvQrh/view>. (дата звернення: 17.04.2023).

74. Міхіна І. М. Розвиток творчих здібностей дошкільників засобами терапевтичної метафори: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / Прикарпатський ун-т ім. Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 2003. 20 с.

75. Музика О. Л., Портницька Н. Ф. Розвиток творчих здібностей у наслідувальній діяльності: навч. посібник для студ. вищих навч. закладів. Житомир: Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2007. 128 с.

76. Оніщук І.А. Розвиток творчого самовираження у музичній діяльності URL : <https://mydisser.com/ua/catalog/view/238/245/9898.html> (дата звернення 04.06.2023 р.)

77. Остапенко З. А. Розвиток творчого самовираження дітей старшого дошкільного віку в процесі музичної діяльності. URL : <http://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/10104> (дата звернення 05.06.2023 р.)

78. Педагогічна творчість: методологія, теорія, технології / В. П. Андрущенко та ін. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2005. 183 с.

79. Педагогічна творчість і майстерність: хрестоматія. Ін-т змісту і методів навчання / уклад. Н. Гузій. Київ: [б. в.], 2000. 167 с.

80. Професійний стандарт «Вихователь закладу дошкільної освіти» URL <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-vihovatel-zakladu-doshkilnoyi-osviti>. (дата звернення: 23.04.2023).

81. Приходченко К. І. Творче освітньо-виховне середовище навчального закладу: навчальний посібник. Харків: Видавнича група «Основа: Тріада+», 2007. 160 с.

82. Програма розвитку дитини «Українське дошкілля» URL:https://f.osvita.city/file/57/Bilan_Programa_Ukrdoshkillja_2017.pdf (дата звернення: 26.04.2023).

83. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» (нова редакція) URL: <https://f.osvita.city/file/59/rozvitku-ditini-doshkilnogo-vikuya-u-svitinova-redaktsiyachastina-1.pdf>. (дата звернення: 26.04.2023).

84. Програма «Радість творчості» URL: <https://f.osvita.city/file/58/radist-tvorchosti.pdf>. (дата звернення: 26.04.2023).

85. Психологічне дослідження творчого потенціалу особистості: монографія / наук. кер. авт. кол. В. О. Моляко / АПН України, Інститут психології ім. Г. С. Костюка. Лабораторія психології творчості. Київ: Педагогічна думка, 2008. 207 с.

86. Равлюк Т. А. Розвиток творчого потенціалу майбутніх соціальних педагогів у процесі соціально-педагогічної практики: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2012. 23 с.

87. Рибалка В. В. Психологія розвитку творчої особистості: навч. посібник. Київ: ІЗМН, 1996. 236 с.

88. Роменець В. А. Психологія творчості: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. 2 вид., доп. Київ: Либідь, 2001. 286 с.

89. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии: учебное пособие для высш. пед. учеб. заведений и ун-тов. Санкт-Петербург: Питер, 2002. 720 с.

90. Савельева-Кулик Н.О. Музична терапія в інтегративній медицині : навчальний посібник для лікарів-слухачів закладів (факультетів) післядипломної освіти. Київ : Інтерсервіс, 2014. 138 с.

91. Семенов О. С. Формування творчо спрямованої особистості старшого дошкільника у позашкільному навчальному закладі: монографія. Луцьк: ПВД «Твердиня», 2017. 520 с.

92. Семенов О. С. Формуємо творчо спрямовану особистість: перші кроки: навч. посіб. для педагогів позашк. та дошк. навч. закл. Луцьк: ПВД «Твердиня», 2016. 156 с.

93. Семеняко О. С. Деякі аспекти співпраці закладів дошкільної освіти та сім'ї у музичному вихованні дітей. Освіта XXI століття: аксіологічний вимір: збірник матеріалів II Всеукраїнської студентської науково-практичної

конференції (м. Нікополь, 19 травня 2023 року). Нікополь : Навчально-методичний кабінет, 2023. С. 29-34.

94. Семеняко О. С. До проблеми інтеграції рухів і музики у фізичному вихованні дітей в закладах дошкільної освіти. Освіта ХХІ століття: аксіологічний вимір: збірник матеріалів I Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (м. Нікополь, 2 грудня 2022 року). Нікополь : Навчально-методичний кабінет, 2022. С. 262-267.

95. Словник української мови: Академічний тлумачний словник (1970-1980). URL : <http://sum.in.ua/s/rezonans> (дата звернення 13.05.2023 р.)

96. Сорока О.В., Банкул Л.Д. Особливості проведення музикотерапевтичних занять з молодшими школярами. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота». Випуск 23. С. 174-177.

97. Сущенко А. В. Гуманізація педагогічної діяльності як інноваційний процес. Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: зб. наук. пр. / редкол.: Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін. Запоріжжя, 2003. Вип. 29. С. 32–39.

98. Танько Т.П. Музично-педагогічна освіта в Україні. Харків : Основа, 1998. 192 с.

99. Титаренко Т.М. Хлопчики та дівчатка: психологічне становлення індивідуальності. Київ : Знання, 1989. 48 с.

100. Шевчук А.С. Дитяча хореографія: програма та навчально-методичне забезпечення, хореографічна діяльність дітей від 4 до 7 років. Тернопіль : Мандрівець, 2015 р. 120 с.

101. Яременко Л. Креативність як творчість: спільне та відмінне. Вища освіта України. 2010. № 4. С. 117–123.

102. Яренчук Л. Г. Формування творчого потенціалу майбутніх учителів технологій у процесі фахової підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук:

13.00.04 / Держ. закл. «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського». Одеса, 2012. 20 с.

103. Barron F. X. *Creators on Creating*, 1997. 256 p.

104. Torrance E. P. *Why Fly? A philosophy of creativity*. Norwood, NJ: Ablex, 1995.

105. Ansdell G. *Some Light at the End of the Tunnell : Exploring Users' Evidence for the Effectiveness of Music Therapy in Adult Mental Health Settings*. *Music and Medicine*. 2010. Vol. 2. P. 29-40.

106. Antonelli, C., Luchetti, M. *Mirror neurons and empathy: proposal of a novel paradigm for hypnosis*. *Contemporary Hypnosis* 2010; 27(1). P:19-26.

107. Blakemore, S. J., Decety, J. *From the perception of action to the understanding of intention*. *Nature*, August 2001; 2: P: 561–567.

108. Bradt J. *The Effects of Music Entrainment on Postoperative Pain Perception in Pediatric Patients*. *Music and Medicine*. 2010. Vol. 2. P. 150-157.

109. Butters M. *Listening to music in psychotherapy*. Oxford: Radcliffe Publishing, 2008. 194 p.

110. Calvo-Merino, B., Glaser, D. E., Passingham, R. E., Haggard, P. *Action Observation and Acquired Motor Skills: An fMRI Study with Expert Dancers*. *Cerebral Cortex* 2005, 15, 8. P: 1243-1249.

111. Chong H.J. *The Effect of Brightness on Listeners' Perception of Physiological State and Mood of the Music During Listening*. *Music and Medicine*. 2013. Vol. 5. P. 39-43.

112. De l'Etoile Sh.K. *Neurologic Music Therapy: A Scientific Paradigm for Clinical Practice*. 2010. Vol. 2. P. 78-84.

113. *Therapy*. *Music and Medicine*. 2009. Vol. 1. P. 87-96.

114. Hartley M.L., Turry A, Raghavan P. *The Role of Music and Music Therapy in Aphasia Rehabilitation*. *Music and Medicine*. 2010. Vol. 2. P. 235-242.

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета для батьків

Шановні батьки! Для дослідження творчого самовираження Вашої дитини у музичній діяльності просимо заповнити анонімну анкету.

1. Чи є у Вашої дитини бажання себе виразити, заявити про своє «Я»?
2. Як Ваша дитина виражає себе у різних видах музичної діяльності?
3. Як Ви вважаєте, чи важливо розвивати у дитини творчість?
4. Як Ви оцінюєте прояви творчості дитини, на що першочергово звертаєте увагу у процесі її художньої діяльності ?
5. Які на Вашу думку, якості потрібно розвивати у дитини-дошкільника?
6. Як Ви заохочуєте дитину до творчості?
7. Які умови створюєте для того, щоб Ваша дитина реалізовувала свій природний потенціал?

Анкета для педагогів закладів дошкільної освіти

Шановні колеги! Для дослідження творчого самовираження старших дошкільників у музичній діяльності, просимо Вас дати відповіді на запитання анонімної анкети. Вдячні за співпрацю.

1. Як Ви розумієте поняття «творче самовираження»?
2. Назвіть, будь ласка, критерії та показники творчого самовираження дошкільників у музичній діяльності?
3. На що Ви в першу чергу звертаєте увагу дітей у процесі художньої діяльності, на яких моментах centruєте?
4. Назвіть, які на Вашу думку, пріоритетні якості особистості дитини-дошкільника.
5. Як Ви підтримуєте прагнення, бажання дитини заявити про себе?
6. У якій сфері дитина дошкільник найкраще виявляє своє «Я»? Назвіть, будь ласка, чинники творчості дитини.
7. Які особистісні якості мають бути у «ідеального» педагога.

Додаток Б

**Завдання для діагностики розвитку музично-творчих здібностей у
дітей старшого дошкільного віку
за методикою В. Андрущенко [78]**

Виявлення розвиненості до творчого сприйняття

Завдання: Намалюй музику. Твір Е. Грига «Ранок»

Дітям пропонується послухати музичний твір композитора Е. Гріг «Ранок» (1 прослуховування) та намалювати, «що ти уявляєш, відчуваєш, коли слухаєш цю музику (малювання та 2 прослуховування). Далі дітям пропонується розповісти, що зобразив у своєму малюнку, що уявляв, що відчував.

Аналіз дитячих робіт здійснюється згідно з наступними параметрами творчих проявів:

В – передає свої відчуття, уявлення про музичний твір у малюнку та у мовному висловлюванні.

С - передає свої відчуття й уявлення про музичному творі або малюнку, або мовленнєвому висловлюванні.

П - не справляється із завданням.

Примітка: у цьому завданні оцінюється не якість дитячих малюнків та висловлювань, а сама здатність дитини до творчого сприйняття музики та виразу почутого у малюнку та розповіді.

**Виявлення рівня розвиненості музично-творчих здібностей дітей у
виконавстві (співі)**

Завдання 1. Питання-відповіді інтонації

Хід завдання: Педагог співає музичне питання, дитина намагається відповісти йому - співаючи свою мелодію.

Завдання дорослого - розкріпачити дитину, дати їй відчути свободу, щоб вона могла виразити себе в імпровізації.

Критерії оцінки рівня розвиненості музично-творчих здібностей у виконавстві (співі):

В – використання мелодійних оборотів, побудованих на 3-4 звуках.

С – використання мелодійних оборотів, побудованих на 2 звуках.

П - використання 1 звуку або промовлення.

Завдання 2. Твір мелодії на заданий текст

Педагог пропонує дитині написати пісеньку на заданий текст:

Наша Таня голосно плаче

Впустила в річку м'ячик,

Тихіше Танечка не плач

Не потоне у річці м'яч.

Критерії оцінки рівня розвиненості музично-творчих здібностей у виконавстві (співі):

В - використання оригінального ритму та розгорнутої мелодійної лінії.

С - використання найпростіших ритмічних формул та 2-3 звуків у мелодії.

П - ритмічне одноманітність, використання 1 звуку або промовляння.

Виявлення рівня розвиненості музично-творчих здібностей

дітей у грі на дитячих музичних інструментах.

Завдання 1. Твір ритмічних малюнків

Дитині пропонується на вибір використовувати будь-які дитячі музичні інструменти. Педагог вистукує ритмічний малюнок (задає питання), а дитина складає відповідь, і навпаки.

Критерії оцінки рівня розвиненості музично-творчих здібностей у грі на дитячих музичних інструментах:

В – оригінальні ритмічні малюнки, відмінні від малюнків педагога.

С – використання засвоєних раніше ритмічних малюнків без копіювання ритму педагога.

П – копіює ритмічні малюнки педагога.

Завдання 2. Творення мелодій на металофоні

Дитині пропонується на вибір музичні інструменти – фортепіано, ксилофон, металофон. «Зіграй свою пісеньку, про що хочеш». Якщо цей варіант не приймається, завдання спрощується: «Зіграй про зайчика», «Про ведмедика».

Критерії оцінки рівня розвиненості музично-творчих здібностей у грі на дитячих музичних інструментах:

В - твір включає елементи мелодії та оригінальний ритм.

С - мелодійна та ритмічна одноманітність.

П - просто перебирає платівки, кнопки.

Виявлення рівня розвиненості музично-творчих здібностей дітей у руховій імпровізації під музику:

Завдання 1. Виконавча творчість. Танцювальна композиція «Якщо добрий ти» (Музика Б. Савельєва з м/ф «Кіт Леопольд»).

Діти вільно розташовуються у всьому залі, виконують самостійно знайому їм танцювальну композицію.

Для оцінки результатів використовувалися такі критерії:

а) Музичність.

В - вміє передавати характер музики, самостійно починає та закінчує рух разом із музикою, змінює рухи на кожен частину музики.

С – у рухах виражається загальний характер музики, темп.

П – рухи не відображають характер музики і не збігаються з темпом, ритмом, з початком та кінцем твору.

б) Емоційність.

В – вміє яскраво передавати мімікою, пантомімою, жестами радість, здивування, захоплення, смуток виходячи з музики та змісту композиції, підспівує, засуджує під час руху, допомагаючи цим собі.

С – передає настрій музики та зміст композиції характером рухів без яскравих проявів міміки та пантоміміки.

П – утруднюється у передачі характеру музики та змісту композиції рухом, міміка бідна, рухи невиразні.

Завдання 2. Композиційна творчість. Пластичний імпровізований етюд «Озеро» (музика К. Сен-Санса «Акваріум» із сюїти «Карнавал тварин»).

Дітям пропонувалося уявити, що вони знаходяться на дні озера. В озері ростуть водорості та плавають рибки. Подумайте, кого б ви хотіли зобразити, послухайте музику та уявіть себе у вибраній ролі (слухання твору). А тепер зобразіть у русі те, що ви почули, побачили та відчули (водорості пропонуються вибрати шифонові шарфики, а рибкам - накидки, що зображують луску).

Критерії оцінки рівня розвиненості музично-творчих здібностей у руховій імпровізації під музику:

в) Творчі прояви.

В - виявляє свої фантазії, вигадує свої варіанти руху передачі характеру музики, ігрового образу, використовуючи у своїй виразний жест і оригінальні руху.

С – утруднюється у вигадуванні своїх рухів передачі характеру музики, ігрового образу, але простежується прагнення цього; виконує знайомі рухи під нову музику.

П – відмовляється вигадувати свої рухи передачі характеру музики, ігрового образу, копіює рухи інших дітей та дорослого, неспроможна виконувати знайомі руху під нову музику самостійно.

Завдання для діагностики розвитку музичних здібностей у дітей

старшого дошкільного віку

За методикою В. Моляко [85]

Ладове почуття

Завдання 1: Прослухати та розрізнити три п'єси різні за жанром (марш, танцювальна мелодія, колискова), показати відповідний рух. Оцінюється знання жанрів у музиці та самостійність у зміні руху відповідно до тричастинної форми музичних фраз.

Критерії оцінки:

В - уважно слухає твір від початку до кінця, яскраві

зовнішні враження може назвати жанри, правильно виконує завдання.

С – слухає неуважно, відволікається, але завдання виконує правильно.

П – немає зацікавленості, завдання виконує не так.

Завдання 2: Прослухати твір «У печері гірського короля» Е Гріг, визначити які інструменти виконують, характер та зміст. Оцінюється вміння дітей чути звучання різних інструментів, вміння висловити свої думки розгорнуто.

Критерії оцінки:

В - уважно слухає твір, розуміє зміст, визначає інструменти, може сказати, що вона, визначити характер музики.

С – слухає неуважно, відволікається, але може розповісти про характер та зміст твору, назвати інструменти, хай і не всі.

П – немає зацікавленості, що майже не реагують на пісню.

Завдання 3: За допомогою музично-дидактичної гри «Пташки та пташенята» визначити високий і низький звуки в межах квінти.

Критерії оцінки:

В – уважно слухає музичні фрагменти, визначає високі, середні та низькі звуки, правильно викладає картки.

С – слухає неуважно, відволікається, але може визначити верхній та низький звуки.

П – немає зацікавленості, завдання виконує невірно.

Завдання 4: Запропонувати дітям вигадати історію чи казку, після прослуховування твору В. Моцарта «Маленька флейта», збагатити свою розповідь рухами під музику.

Критерії оцінки:

В - уважно слухає твір, може вигадати історію, зобразити рухами характерні риси головного героя.

С – слухає уважно, але вигадує історію за допомогою дорослого, зображує рухами за підказкою.

П – немає зацікавленості, завдання виконувати не хоче.

Музично-слухова вистава.

Завдання 1. Назвати улюблену пісню, мотивувати вибір, виконати її точно після вступу під музичний супровід.

Критерії оцінки:

В – співає, чисто інтонуючи рух мелодії.

С – співає, не точно, відволікається, але чує закінчення вступу.

П – інтонування відсутнє, не точний текст.

Завдання 2: Повторити окремі звуки невеликої знайомої пісні з голосу педагога, вигадати їй нове закінчення.

Критерії оцінки:

В – співає, чисто інтонуючи рух мелодії, завдання виконує із задоволенням.

С – співає, не точно, без допомоги дорослого придумати закінчення не може.

П – інтонування відсутнє, не точний текст, багато пауз.

Завдання 3: Визначити кількість звуків, що одночасно звучать «Скільки нас співає?». За ширмою граю одразу на двох інструментах та виконую голосом знайому поспівку.

Критерії оцінки:

В - називає правильно, визначає за звучанням інструменти, співає, чисто інтонуючи рух мелодії.

С – називає правильно, але пісеньки не виходить.

П – не може назвати інструменти, що б'є молоточком хаотично, безладно.

Завдання 4: Назвати запропоновані інструменти (металофон, бубон, барабан тощо), показати прийоми гри на різних інструментах, запропонувати самостійно підібрати на металофоні знайому пісеньку.

Критерії оцінки:

В – називає правильно, володіє прийомами гри, виконує завдання, за допомогою дорослого.

С – називає правильно, володіє прийомами гри, але пісеньки не виходить.

П – не може назвати інструменти, що б'є молоточком хаотично, безладно.

Відчуття ритму.

Завдання 1: Проплескати найпростіший ритмічний малюнок, мелодії з 5-7 звуків. пісня «Гори, гори ясно»

Критерії оцінки:

В – точно виконання ритмічного малюнка.

С – не зовсім точно.

П – не виконання завдання, немає зацікавленості.

Завдання 2: Дитині пропонується завдання – рухатися відповідно до тричастинної форми музичного твору. Оцінюється здатність дитини вчасно відреагувати зміну музичної фрази, рухатися, правильно виконуючи рух, емоційно, чітко.

Критерії оцінки:

В – зміна рухів під музику, рухи виконуються правильно, є почуття пульсу.

С – є бажання рухатися під музику, немає емоційних рухів, немає зміни рухів під музику.

П – мала рухова реакція на музику.

Завдання 3: Самостійно інсценувати пісню «Як у наших воріт»
Оцінюється різноманітність вибраних рухів, не наслідування один одному, зміна рухів відповідно до тексту пісні.

Критерії оцінки:

В – виразно виконує рухи, відчуває зміну рухів під музику, виконує різноманітні елементи.

С – є бажання рухатися під музику, немає різноманітності виконаних елементів, немає зміни рухів відповідно до тексту пісні.

П – мала рухова реакція на музику, немає бажання виконувати завдання.

Завдання 4: Запропонувати дитині потанцювати під російську танцювальну, виконуючи знайомі танцювальні рухи (почергове викидання ніг вперед у стрибку, напівприсідання з виставленням ноги на п'яту, крок на місці, з просуванням уперед та у кружлянні). Оцінюється правильне виконання всіх елементів, різноманітність вибраних рухів, імпровізація музики.

Критерії оцінки:

В – виразно виконує рухи, правильно виконує всі елементи, може вигадувати свої.

С - є бажання рухатися під музику, не всі рухи виконуються правильно, не можуть вигадати свої.

П - мала рухова реакція на музику, немає бажання виконувати завдання.

Консультація музичного керівника для батьків

«Музичні ігри в сім'ї»

Шановні мами та тата!

Музичний розвиток у дитячому садку здійснюється на музичних заняттях. Під керівництвом музичного керівника дитина проявляє себе у виконанні пісень, танців, передачі образу в грі, в імпровізації, творі та підборі мелодій на дитячих музичних інструментах. Музичні заняття будуються на ігрових ситуаціях, оскільки гра - найбільш доступний і цікавий для дитини вид діяльності, У грі дитина знаходить вихід своєї невгамовної фантазії, енергії, виявляє повною мірою свої здібності.

Музично-ігрова діяльність сприяє як музичному, і загальному розвитку дитини. Допомагає сприймати та любити музику, розвиває музичний слух, музичні здібності, закріплює уявлення та збагачує кругозір дитини про навколишній світ. Так само музично-ігрова діяльність впливає і на фізичний

розвиток дитини: рухові вміння (правильно ходити, бігати, стрибати, рухатись узгоджено з музикою).

Я хотіла запропонувати Вам невелику добірку музичних ігор. У ці ігри ви можете грати зі своїми дітьми вдома, на сімейних святах, по дорозі до дитячого садка.

Вчіться танцювати

Ігровий матеріал: Ляльки одна велика і маленькі (за кількістю граючих).

Хід гри: У дорослого в руках велика лялька, а у дітей – маленькі. Дорослий відбиває ритмічний малюнок своєю лялькою на столі, діти повторюють його своїми ляльками.

Гучно – тихо

1 варіант:

Ігровий матеріал: Два кубики великий та маленький.

Діти пропонують співати знайому їм пісню голосно, а потім тихо. Далі при виконанні цієї ж пісні показувати дітям кубики: великий – співаємо голосно, маленький – співаємо тихо.

2 варіант:

Хід гри: Гучно чи тихо сказати своє ім'я (можна пом'якнути, похрюкати і тощо.).

Намалюй пісню.

Мета: Вчити визначати характер музики і зраджувати свої враження малюнку.

Ігровий матеріал: Будь-яка пісня, альбомний лист, олівці чи фломастери.

Хід гри: Запропонувати дітям передати зміст улюбленої пісні за допомогою малюнка. Під час малювання звучить ця пісня.

Гучно - тихо заспіваємо.

Ігровий матеріал: Будь-яка іграшка.

Хід гри: Дитина заплющує очі або виходить із кімнати. Дорослий ховає іграшку, дитина повинна знайти її, керуючись гучністю звучання пісні, яку

співає дорослий: звучання пісні посилюється при наближенні дитини до місця, де знаходиться іграшка або слабшає в міру віддалення від неї. Якщо дитина успішно знаходить іграшку, при повторенні гри дорослий з дитиною змінюється ролями.

Вгадай мелодію.

Ігровий матеріал: записи пісень, фішки.

Хід гри: Виконується мелодія пісні або програвється в записі, діти по почутій мелодії впізнають пісню та співають разом із дорослим. За правильно вгадану мелодію учасник гри отримує фішку. Виграє той, хто має більше фішок.

Танці казкових персонажів

Ігровий матеріал: Маски, шапочки казкових персонажів, костюми та ін.

Хід гри: Дітям пропонується прослухати музичний фрагмент або пісню якогось казкового персонажа. Дитина має вибрати костюм і станцювати танець цього персонажа (лисичка, ведмідь, Буратіно тощо).

Батькам, які бажають розвивати творчий потенціал дитини, треба поводитися з дитиною на рівних (фантазувати разом з дітьми), бути для неї прикладом. Дитина, з її незвичайною тонкою сприйнятливістю, повинна відчувати, що вам подобається фантазувати, вигадувати, грати. Що ви, як і він, одержуєте від цього велике задоволення. Тільки тоді дитина розкриється, проявлятиме творчу активність у будь-якій справі. І сам вигадуватиме нові ігри.

Дитинство – найщасливіша пора в житті людини. Яскравість і багатство вражень залишаються у пам'яті назавжди. Свята дитинства гріють нас своїм світлом усе життя! Вважається, що дитина, яка з раннього дитинства жила в атмосфері радості, виростає розкутою і стає більш стійкою до багатьох несподіваних ситуацій. Буде менш схильний до стресів і розчарувань.

Додаток В

**Репродукції художників «Три осені» до музики П.І. Чайковського
«Пори року»**



Петро Ілліч Чайковський



«Золота осінь П. Левітан



«Жовтень» – Є. Волкова



«Листопад» - М. Горголь

*Додаток Г***Тематичні бесіди для дітей старшого дошкільного віку:**

Мета: визначити усвідомлення дітьми старшого дошкільного віку власних емоцій і почуттів, з'ясувати особливість вираження у музичній діяльності.
 Форма проведення: індивідуальна, тривалість 5-15 хвилин.

Запитання бесіди: «Мое особливе Я»

- Коли ти радієш (чи сумуєш) як ти поводишся ?
- Чи розуміють твій настрій батьки, вихователі, однолітки ?
- Як ти думаєш, чому ти особливий, назви свої якості, здібності, таланти?

Запитання бесіди: «Я у музиці»

- Коли ти співаєш, танцюєш, граєш на музичних інструментах, що тобі найбільше подобається ?

- Які види музичної діяльності (співати, танцювати, слухати музику, грати на музичних інструментах) тобі подобаються найбільше ? Чому ?

- Яку ти музику любиш. Чому ?

Запитання бесіди: «Я і музика довкілля»

- Де тобі найбільше подобається танцювати, співати, слухати музику, грати на музичних інструментах у дома, у садочку, чи немає значення де ?

- Що тобі найбільше подобається на музичних заняттях, чому ?

- Тобі подобається виконувати нові завдання чи відомі вправи, ігри на музичному занятті ?

Проективна методика «Моя Диво-музика».

Мета: дослідити прагнення і здатність дошкільників виразити себе у музичній діяльності.

1. Дітям пропонується прослухати два музичних фрагменти (різні за характером). 2. Дітям пропонують вибрати мелодію, яка сподобалась найбільше та пояснити свій вибір, дати їй назву. 3. Наступний етап – відобразити почуте,

свої враження за допомогою образно-виражальних засобів. Створити графічне зображення прослуханої музики.

Знання дітей про образно-виражальні засоби образотворчого і музичного мистецтва, формувати здатність емоційно відгукуватись на твори мистецтва, об'єктивувати потребу виразити себе.

В грі використовуються репродукції художніх картин: «Три богатиря» В.Васнецова, «Дівчина в оранжевій хустині» Ф. Сичкова; музичні твори: Т. Альбоніна «Ададжо».

Педагог просить дітей розповісти, що зображено на художніх картинах і визначити настрій, який вони передають. Педагог зауважує, що глядач, дивлячись на художні картини, може зрозуміти, що думають люди, які на ній зображені, який в них настрій, про що вони мріють, що їх хвилює, до чого вони прагнуть, про що мріють. Але, що важливо, художник не говорить ні єдиного слова, він розмовляє з глядачем за допомогою ліній, кольору, фарб, і ми його чудово розуміємо – замість слів митця «розповідати» можуть жести, вираз обличчя героїв, які зображені.

Педагог пояснює, що на своїй особливій мові розмовляє з нами і музичне мистецтво (музичні звуки, мелодія, ритм, тембр і тощо). Педагог пропонує дітям послухати музичні твори та поділитися враженнями від почутого. Педагог дізнається, який музичний твір дітям сподобався найбільше, пояснити чому.

Наступним завданням: дошкільникам пропонується обрати та підійти до тієї репродукції картини, якій відповідає прослухана музична мелодія.

Бесіда «Кожний з нас є неповторним та унікальним».

Педагог пояснює дітям, що кожному людину потрібно цінувати і поважати, адже всі є унікальними. Прийняття свого «Я» посилюються якщо тебе приймають люди, яких ти шануєш. Пригадайте тих людей, які тебе приймають і люблять, твоє прийняття власного «Я» посилюється. Людина, яка себе не цінує, підсвідомо налаштовується на те, що й інші її не будуть цінувати. Внаслідок чого вона поводить так, що дійсно й не має за що цінувати. Люди

починають відвертатися від неї. З іншого боку, людина, яка приймає себе, поважає налаштовується на те, що інші до неї добре ставляться.

Бесіда «Я – талановитий»

Мета: продовжувати поглиблювати уявлення дошкільника про себе, свої якості, особливості, формувати здатність заявити про своє „Я”; вміння вільно, самостійно висловлювати власні міркування, думки, враження.

Педагог: Діти, ви певно, не раз запитували себе «Чому ми усі різні. Це добре – що всі ми різні ?. Давайте поміркуємо».

Запитання – Що ти вмієш ? Що тобі вдається найлегше і найкраще ? Про який цікавий випадок з свого життя Ти хочеш розповісти ?

Також у процесі бесіди пропонується дітям називати свої риси, які відрізняють її від інших.

По закінченню бесіди проводиться ігрова вправа «Компліменти». Діти сидять колом. Передаючи один одному м'яч, кажуть компліменти: «Ти особливий», «Ти гарна», «Ти найкраще співаєш».

*Додаток Д***Рекомендований музичний репертуар**

Музика для релаксації: К. Дебюссі «Хмаринки», А. Бородін. «Ноктюрн» із струнного квартету.

Тонізуюча (підвищує життєвий тонус, настрій): І.-С. Бах «Жарт», І. Штраус Вальс «Весняні голоси», П. І. Чайковський «Пори року» («Пролісок»).

Активізуюча – В. А. Моцарт. «Маленька нічна серенада» (фінал); М. Глінка «Камаринська»; В. А. Моцарт «Турецьке рондо»; П. І. Чайковський «Вальс квітів» із балету «Лускунчик».

Заспокійлива: М. Глінка «Жайворонок»; А. Лядов «Музична табакерка»; К. Сен-Сан «Лебедь»; Ф. Шуберт «Серенада».

Організуюча (сприяє зосередженню уваги у діяльності): І.-С. Бах «Арія», А. Вівальді «Пори року» («Весна», «Літо»), Ф. Шуберт «Музичний момент».

Рекомендовані музичні твори для зняття перевтоми – М. Огінський «Полонез»; для покращення настрою: Л. Бетховен «Ода радості», Ф. Шуберт «Аве Марія».

Музика, що виражає емоції і почуття.

Радість: П. Чайковський. «Італійська пісенька»; С. Прокоф'єв Симфонія №1 «Класична» (1 частина, фрагмент); Л. Бетховен Симфонія № 9 (4 частина, фрагмент); І. Штраус «Вогонь молодості», В. А. Моцарт Симфонія №40 (1 частина, фрагмент).

Смуток, журба: А. Вівальді Largo; Л. Бетховен. «Місячна соната» (1 частина, фрагмент); К. Сен-Сан «Лебідь»; І. Брамс Симфонія № 3 (3 частина); А. Дворжак Симфонія № 9 (2 частина).

Тревога: П. Чайковський «Хвороба ляльки».

Сертифікати участі у науково-практичних конференціях

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КЗ «НІКОПОЛЬСЬКИЙ ФАХОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ» ДОР»



СЕРТИФІКАТ
№ 000155/с-2022
засвідчує, що

Семеняко Оксана Сергіївна
взяв (взяла) участь у роботі I Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції
«ОСВІТА ХХІ СТОЛІТТЯ: АКсіОЛОГІЧНИЙ ВИМІР»
Кількість годин: 6 годин/0,2 кредитів ECTS

02 грудня 2022 року, м. Нікополь

В.о. директора коледжу,
кандидат психологічних наук  Наталія ШЕВЯКОВА



МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ» ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КЗ «НІКОПОЛЬСЬКИЙ ФАХОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ» ДОР»



СЕРТИФІКАТ
№ 0447/с-2023
засвідчує, що

Семеняко Оксана Сергіївна
взяв (взяла) участь у роботі II Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції
«ОСВІТА ХХІ СТОЛІТТЯ: АКсіОЛОГІЧНИЙ ВИМІР»
Кількість годин: 6 годин/0,2 кредитів ECTS

19 травня 2023р.
м. Нікополь

В.о. директора коледжу,
кандидат психологічних наук  Наталія ШЕВЯКОВА





ВСЕУКРАЇНЬСЬКА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «АСОЦІАЦІЯ ПРАЦІВНИКІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ»

СЕРТИФІКАТ

виданий

Семеняко Оксана

та підтверджує підвищення кваліфікації за програмою
«Психологічна підтримка дітей України: можливості та перспективи»

19.06.2023 з обсягом 1 година (0,03 кредити ЄКТС) та вдосконалила(в)
свою професійно-педагогічну компетентність



Н.Омельяненко

НІНА ОМЕЛЬЯНЕНКО
голова правління Асоціації



ВСЕУКРАЇНЬСЬКА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «АСОЦІАЦІЯ ПРАЦІВНИКІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ»

СЕРТИФІКАТ

виданий

Семеняко Оксана

та підтверджує підвищення кваліфікації за програмою
«Психологічний супровід дітей з ООП в кризових ситуаціях: поради батькам»

20.06.2023 з обсягом 1 година (0,03 кредити ЄКТС) та вдосконалила(в)
свою професійно-педагогічну компетентність



Н.Омельяненко

НІНА ОМЕЛЬЯНЕНКО
голова правління Асоціації



ВСЕУКРАЇНЬСЬКА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «АСОЦІАЦІЯ ПРАЦІВНИКІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ»

СЕРТИФІКАТ

виданий

Семеняко Оксана

та підтверджує підвищення кваліфікації за програмою
«Здорове харчування — інвестиція в майбутнє»

21.06.2023 з обсягом 1 година (0,03 кредити ЄКТС) та вдосконалила(в)
свою професійно-педагогічну компетентність



Н. Омеляненко

НІНА ОМЕЛЬЯНЕНКО
голова правління Асоціації



ВСЕУКРАЇНЬСЬКА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «АСОЦІАЦІЯ ПРАЦІВНИКІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ»

СЕРТИФІКАТ

виданий

Семеняко Оксана

та підтверджує підвищення кваліфікації за програмою
«Психосоціальні та соціально-емоційні підходи в організації роботи
з дітьми з особливими освітніми потребами»

20.06.2023 з обсягом 1 година (0,03 кредити ЄКТС) та вдосконалила(в)
свою професійно-педагогічну компетентність



Н. Омеляненко

НІНА ОМЕЛЬЯНЕНКО
голова правління Асоціації



ЧЕРНІВЦЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
імені К.Д. УШІНСЬКОГО

СВІДОЦТВО

про підвищення кваліфікації

25 ПК 02139222/ 003568- 23

Семеняко Оксана Сергіївна

вчався(лася)

від 12 червня 2023 р. до 17 червня 2023 р.

програмою підвищення кваліфікації

керівників, заступників керівників та
відповідальних осіб з питань охорони праці та
безпеки життєдіяльності установ, закладів
освіти

форма навчання дистанційна

ОПИС ДОСЯГНУТИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Удосконалені компетентності	Умовні позначення	Години
Загальні		
Громадянська	ЗК.01	6
Професійні		
Предметно-методична	А2	2
Інформаційно-цифрова	А3	
Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності	А3.1	2
Здоров'язбережувальна	В2	
Здатність організувати безпечне освітнє середовище, використовувати здоров'язбережувальні технології під час освітнього процесу	В2.1	2
Здатність здійснювати профілактично-просвітницьку роботу з учнями та іншими учасниками освітнього процесу щодо безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни	В2.2	14
Здатність формувати в учнів культуру здорового та безпечного життя	В2.3	2
Здатність зберігати особисте фізичне та психічне здоров'я під час професійної діяльності	В2.4	4
Здатність надавати домедичну допомогу учасникам освітнього процесу	В2.5	2
Рефлексивна	Д3	2
ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ: 36 год. (1,2 кредиту ЕКТС)		

Ректор



А. ЗАЛІСЬКИЙ

« 17 » квітня 2023 р.

Реєстраційний № 3568



**Музично-дидактичні та творчі завдання, спрямовані на розвиток
музично-творчих здібностей**

Показник	Завдання
Виявлення здатності до творчого сприйняття	При прослуховуванні музичного твору «Клоуни» Д. Кабалевський – передає свої відчуття, уявлення про музичний твір у мовному висловлюванні. Завдання дитини – Виділити виразні засоби – динаміку, спрямування мелодійних інтонацій. Почути у музиці акцентні позиції.
	Описати музичний образ Баби-Яги і Маленької феї, через художні засоби виразності.
	М.Д.Г. (музично-дидактична гра) «Звірятка-музиканти». Діти за музичним характером, жанром визначають лісових мешканців.
	Перед дитиною картини осені: сонячна, рання осінь та похмура, сумна, прослухавши твір «Осіньна пісня» П.І. Чайковський, вибирають картину, що підходить під музику та пояснюють свій вибір.
	Знайомство з творчістю П.І. Чайковського: «Вальс квітів» з балету «Лускунчик», «Листопад» з циклу «Пори року», «Камаринська» з «Дитячого альбому».
Виявлення рівня розвиненості музично-творчих здібностей дітей у виконавстві (співі)	М.Д.Г. «Сочини пісеньку» діти складають пісеньки на віршики, намагаючись чисто інтонувати і застосовувати музичні звороти (рух музики вгору вниз, по терції).
	Розспівування «День-дан-дон» за тризвуччю. М.Д.Г. – «Музичні загадки» (музичний керівник награв на металофоні мелодії знайомих дітям пісень; діти їх відгадують та виконують сольоно, дуєтом, гуртами по одному куплету).
	Розспівуючи «Листики летять» (вправляти дітей у виконанні легато та стакато), вправа «Машина» - інтонувати поступовий рух мелодії зверху вниз і знизу вгору – повторення
	Розучування пісні Островського Б.Ю. «До, мі, фа, сіль, ля, сі» М.Д.Г. «Музичний калейдоскоп», Творче завдання «Допій до кінця» робота над звукоутворенням, співочим диханням, дикцією.
Виявлення рівня розвиненості музично-творчих здібностей дітей у грі на дитячих музичних інструментах	М.Д.Г. «Ритмічна луна». Діти по черзі вигадують ритмічний малюнок, а дитина повторює цей ритмічний малюнок на барабані.
	М.Д.Г. «Звірятка-музиканти». Діти обирають музичні інструменти, які підходять до їхнього героя і імпровізують, вигадуючи свій ритм і мелодію, що характеризує його героя.
	Діти класифікують музичні інструменти за групами: ударні, духові, струнні, клавішні. М.Д.Г. «Відгадай на чому граю?»

	(Прослухавши фонограму звучання різних духових інструментів. Діти, дізнаються цей інструмент, знаходять картку з його зображенням).
Виявлення рівня розвиненості музично-творчих здібностей дітей у руховій імпровізації під музику	Дітям пропонуємо 5 ковпаків клоунів. Діти виконують творчий імпровізаційний танець «Веселий клоун».
	М.Д.Г. «Повтори код» Діти імпровізують під двочастинну композицію (мажор та мінор)
	Проводиться М.Д.Г. «Будь уважним» діти рухами показують темп, настрій, динаміку мелодії:

Результати перевірки на академічну доброчесність кваліфікаційної роботи Семеняко Оксани Сергіївни



National University "Chernihiv Collegium"

Дата звіту 12/4/2023

Дата редагування ---



Звіт не був оцінений.

метадані

Заголовок

Розвиток творчого самовираження дітей дошкільного віку в музичній діяльності

Автор

Оксана Сергіївна Семеняко

Науковий керівник / Експерт

Віталій Миколайович Кошель

підрозділ

National University "Chernihiv Collegium"

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		0
Інтервали		0
Мікропробіли		20
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		105

Обсяг знайдених подібностей

Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.



25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2



16360

Кількість слів



125887

Кількість символів

Подібності за списком джерел

Прокручіть список та аналізуйте, особливо, фрагменти, які перевищують KPI 2 (позначено жирним шрифтом). Скористайтеся посиланням "Позначити фрагмент" та перегляньте, чи є вони короткими фразами, розкиданими в документі (випадкові схожості), численними короткими фразами поруч з іншими (мозаїчний плагіат) або великими фрагментами без зазначення джерела (прямий плагіат).

10 найдовших фраз

Копіювати текст

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	Мельничук, Максимчук, Ілюк_стаття.docx 6/30/2021 Publishing House "Helvetica" (Видавничий дім "Гельветика")	47	0.29 %
2	<a href="https://ua-referat.com/%D0%A1%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BD%
D1%8F_%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8
7%D0%BD%D0%B8%D1%85_%D1%83%D0%BC%D0%BE%D0%B2_%D1%83_%D1%81
%D1%96%D0%BC%60%D1%97_%D0%B4%D0%BB%D1%8F_%D1%80%D0%BE%D0%B
7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83_%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D
1%87%D0%B8%D1%85_%D0%B7%D0%B4%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%BE%D1%8
1%D1%82%D0%B5%D0%B9_%D0%B4%D1%96%D1%82%D0%B5%D0%B9_%D0%B2_%
D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96%D0%B9">https://ua- referat.com/%D0%A1%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BD% D1%8F_%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8 7%D0%BD%D0%B8%D1%85_%D1%83%D0%BC%D0%BE%D0%B2_%D1%83_%D1%81 %D1%96%D0%BC%60%D1%97_%D0%B4%D0%BB%D1%8F_%D1%80%D0%BE%D0%B 7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83_%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D 1%87%D0%B8%D1%85_%D0%B7%D0%B4%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%BE%D1%8 1%D1%82%D0%B5%D0%B9_%D0%B4%D1%96%D1%82%D0%B5%D0%B9_%D0%B2_% D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96%D0%B9	46	0.28 %

3	http://4ua.co.ua/pedagogics/rb3bc78b4c53a89521206d37_1.html	43	0.26 %
4	Мельничук, Максимчук, Ілюк_стаття.docx 6/30/2021 Publishing House "Helvetica" (Видавничий дім "Гельветика")	41	0.25 %
5	Мельничук, Максимчук, Ілюк_стаття.docx 6/30/2021 Publishing House "Helvetica" (Видавничий дім "Гельветика")	40	0.24 %
6	https://ua-referat.com/%D0%A1%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%85_%D1%83%D0%BC%D0%BE%D0%B2_%D1%83_%D1%81%D1%96%D0%BC%60%D1%97_%D0%B4%D0%BB%D1%8F_%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83_%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%87%D0%B8%D1%85_%D0%B7%D0%B4%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%B9_%D0%B4%D1%96%D1%82%D0%B5%D0%B9_%D0%B2_%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96%D0%B9	39	0.24 %
7	Організація рухової активності дітей молодшого дошкільного віку в сім'ї 12/5/2022 National University "Chernihiv Collegium" (National University "Chernihiv Collegium")	35	0.21 %
8	Мельничук, Максимчук, Ілюк_стаття.docx 6/30/2021 Publishing House "Helvetica" (Видавничий дім "Гельветика")	28	0.17 %
9	Розвиток рухової активності дітей дошкільного віку в умовах сімейного виховання 11/1/2021 National University "Chernihiv Collegium" (National University "Chernihiv Collegium")	26	0.16 %
10	http://4ua.co.ua/pedagogics/qa3ad68a5c43a88421316d27_0.html	25	0.15 %
з бази даних RefBooks (0.13 %)			
ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР		КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
ЗАГОЛОВОК			
джерело: Paperity			
1	PRESCHOOL CHILDREN'S SENSITIVITY FORMATION BY MEANS OF THEATRICAL GAMES N. SULAIEVA;	22 (3)	0.13 %
з домашньої бази даних (0.92 %)			
ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР		КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
ЗАГОЛОВОК			
1	Розвиток рухової активності дітей дошкільного віку в умовах сімейного виховання 11/1/2021 National University "Chernihiv Collegium" (National University "Chernihiv Collegium")	85 (7)	0.52 %
2	Організація рухової активності дітей молодшого дошкільного віку в сім'ї 12/5/2022 National University "Chernihiv Collegium" (National University "Chernihiv Collegium")	35 (1)	0.21 %
3	Педагогічні умови створення здоров'язбережувального середовища як складової іміджу закладу дошкільної освіти.docx 12/3/2020 National University "Chernihiv Collegium" (National University "Chernihiv Collegium")	30 (2)	0.18 %
з програми обміну базами даних (3.12 %)			

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	Мельничук, Максимчук, Ілюк_стаття.docx 6/30/2021 Publishing House "Helvetica" (Видавничий дім "Гельветика")	323 (19)	1.97 %
2	ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ 11/8/2021 South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky (Кафедра сімейної та спеціальної педагогіки і психології)	80 (11)	0.49 %
3	Формування креативності у дітей старшого дошкільного віку засобами музики 6/1/2023 Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University (Факультет педагогіки, психології та мистецтв)	39 (3)	0.24 %
4	ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 4/24/2018 South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky (Бібліотека)	17 (3)	0.10 %
5	ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ФОРМУВАННЯ ОСНОВ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАМОТНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ 11/17/2020 Khmelnitsky Humanitarian Pedagogical Academy (КНРА)	17 (3)	0.10 %
6	«Розвиток творчого мислення старших дошкільників як передумова успішного навчання у школі» 12/8/2021 Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University (Факультет педагогіки, психології та мистецтв)	13 (2)	0.08 %
7	YFCNU/2019m/educ/educ_2019_108.pdf 10/28/2019 Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University(CNU) (Deanery)	11 (2)	0.07 %
8	ВАЛЕОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ВЗАЄМОДІЇ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ З РОДИНАМИ.docx 11/13/2020 South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky (Бібліотека)	5 (1)	0.03 %
9	Preparation of future educators of preschool institutions for the development of creative speech in preschool children 10/14/2021 South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky (Бібліотека)	5 (1)	0.03 %

з Інтернету (3.39 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ДЖЕРЕЛО URL	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	https://ua-referat.com/%D0%A1%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%85_%D1%83%D0%BC%D0%BE%D0%B2_%D1%83_%D1%81%D1%96%D0%BC%60%D1%97_%D0%B4%D0%BB%D1%8F_%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83_%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%87%D0%B8%D1%85_%D0%B7%D0%B4%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%B9_%D0%B4%D1%96%D1%82%D0%B5%D0%B9_%D0%B2_%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96%D0%B9	208 (11)	1.27 %
2	https://aweb-marketing.com.ua/metodika-rozvitku-muzichnix-zdibnostej/	127 (13)	0.78 %
3	http://4ua.co.ua/pedagogics/rb3bc78b4c53a89521206d37_1.html	97 (5)	0.59 %

4	http://ni.biz.ua/3/3_11/3_114992_muzikalno-sluhove-predstavlenie.html	53 (3)	0.32 %
5	http://4ua.co.ua/pedagogics/q3ad68a5c43a88421316d27_0.html	48 (3)	0.29 %
6	https://thetrip.ru/uk/eyes/diagnostika-muzykalnyh-sposobnostei-detei-v-igrovyh-testah/	21 (2)	0.13 %

Список принятых фрагментів (немає принятих фрагментів)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗМІСТ	КІЛЬКІСТЬ ОДНАКОВИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
------------------	-------	---------------------------------------

Фото-звіт
проведених заходів на базі Чернігівського дошкільного навчального
закладу № 17 Чернігівської міської ради Чернігівської області.









